

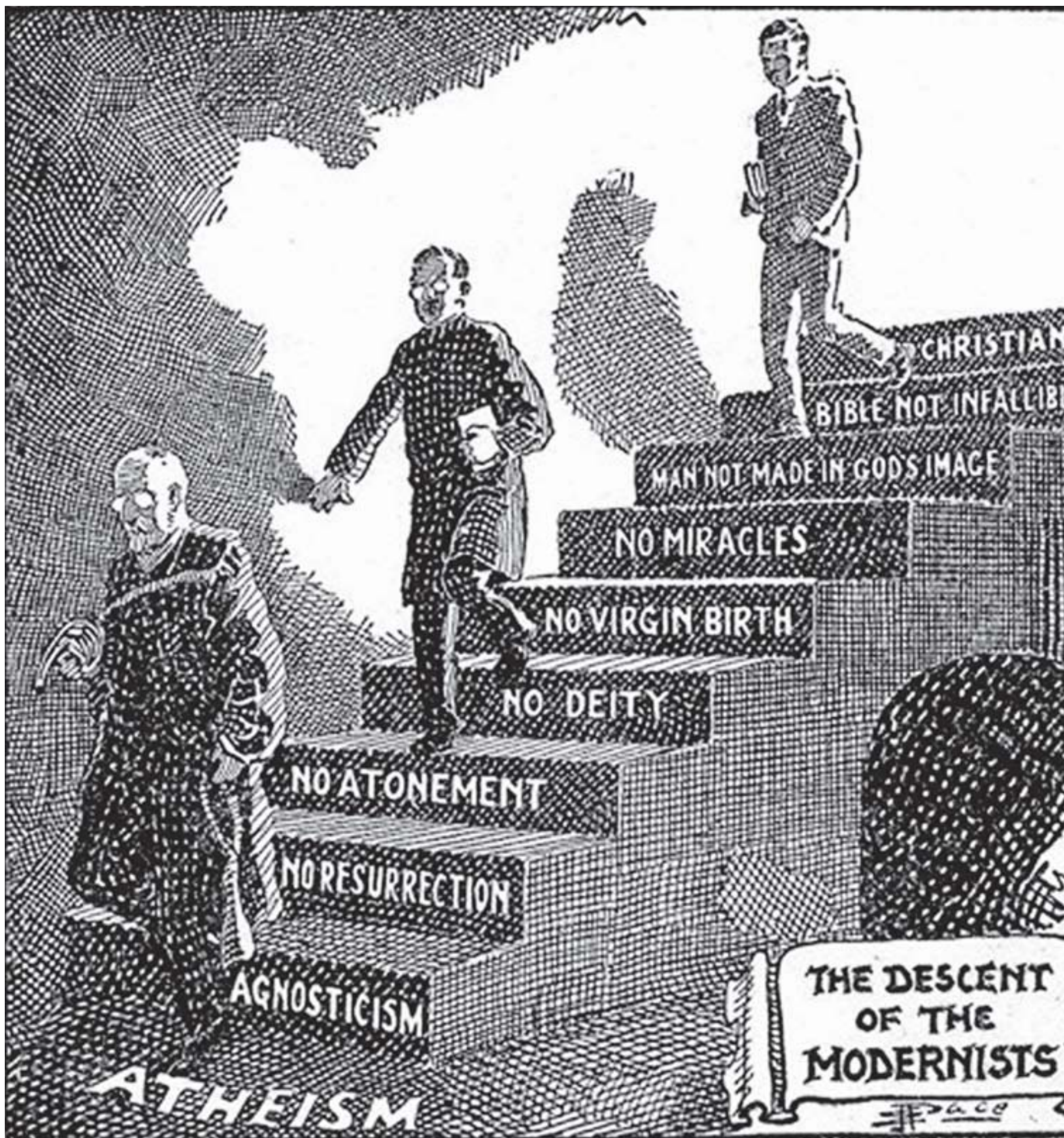
KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 12

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

15. JÚNA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Už štvrt storočia je kultúra vystáhná na balkón. Z toho balkóna však kultúru zabudli po maľovaní nastáhnavať späť, akoby bola nie na balkóne, ale na Balkáne. Aj napriek tomu, že Klausov výrok s balkónovou scénou ako z novodobého Hamleta zľudovel, nič sa nezmenilo.

Podľa liberálneho kapitalizmu má žiť iba to, čo si na seba zarobí. Ostatnému síce treba pomôcť, no samozrejme ideologicky selek-

Grantojedy a grantojedi

TEODOR KRIŽKA

tívne. Kritériá sa vždy nájdu. A tak si každá politická garnitúra, ktorá sa preškrabká do parlamentu, vytvorí svoj konsenzus vo vzťahu ku kultúre a veľkoryso rozdáva granty. Okolo týchto grantov, chcelo by sa povedať grantov, sa vygeneruje množstvo grantojedov. Oni vedia, že netreba tvoriť slobodne, že slobodou sýtosti je pritakávať moci a bozkať ruku, ktorá sype zrno.

Nielen komunizmus mal svojich grantojedov, má ich aj súčasnosť. Sú to tí najpolitikorektnější, najtolerantnejší, najmultikultúrnejší, najeurópskejší, skrátka najpokrokovejší tvorcovia hodnôt. Spravidla si podávajú z ruky do ruky posty, podporu i vyznamenania, s plechovou tvárou rečia na všetkých verejných podujatiach, so šampanským v ruke potom lobujú na recepciách, kam už verejnosť nedovídi.

Moc hádže zrno, vtáčence zobú, všetci sú spokojní. Kultúra chradne.

Pomoc sa premenila vo svoj opak - sedatívum, jed. To, čo malo stimulovať hodnoty, stimuluje krízu. Nevyvedie nás z nej ani to, že sa moc naoko vzdá rozdeľovania prostriedkov a prenechá túto funkciu umeleckým organizáciám. Tvorivý človek zvyčajne nemá čas na schôdzach, v komisiách riešiacich opäť iba intrigy, podobne ako je to v politike, a nie hodnoty.

Je tomu tak doma rovnako ako v zahraničí. Všade sa kultúra iba zneužíva na vedľajšie ciele, hlavne na tie politické, predovšetkým na prekrúcanie historickej pravdy, a keď sme už pri súčasnosti, doslova na vytváranie antikultúry.

Kultúra dohrala svoju rolu ako sekulárna forma náboženstva. Moc sa už prestala báť Cirkvi, o Bohu nehovorí. Už stačí iba udržiavať civilizáciu v tomto pridusenom stave, prikrmovať apologetov tohto stavu, nech sa oni sami vysporiadajú s akoukoľvek rebeliou.

Kruh sa uzatvára. Opäť raz účel svätí prostriedky. Len skutočná kultúra sa nemení, zo strany pozoruje nekonečný mechanizmus kolaborácie s mocou. A kolaborovať načím s mravnosťou, múdrosťou, odvahou a krásou.

So záujmom som si v minulých dňoch prečítal rozsiahlu prednášku českého kňaza, profesora Petra Piňhu, prednesenú na Trnavskej univerzite, pochopiteľne v Trnave. Zamýšľa sa v nej nad príčinami súčasnej krízy v Európe.

Celkom sa s ňou stotožňujem a oceňujem jeho snahu nazvať problémy pravými menami, a pátrať a odhaľovať ich príčiny a ponúkať ich riešenie.

Sme svedkami prebiehajúceho zápasu medzi liberalizmom a konzervativizmom, ktorý zasahuje všetky sféry života, či spoločenského, náboženského, politického, a presahuje aj do menších spoločenstiev, obcí, farností, ba i do rodín.

Odpoveďou na tento boj môže byť to, že človek sa nenechá vtiahnuť do médiami moderovaného zápasu liberálov o ovládnutie spoločnosti a sveta, ale aj v súčasnosti sa usiluje žiť zodpovedným kresťanským životom a takto vydáva svedectvo o viere. Svojou silou médiá dnes vedia vymodelovať rozličné situácie a presadiť do čela spoločnosti a za vzory aj osobnosti, ktoré nie sú odbornými, ľudskými, ani morálnymi autoritami.

Akoby sa vytrácal aj z reči Cirkvi zápas o večné dobro, spásu, život podľa zásad evanjelia, zápas o trvalé hodnoty. Nájdu sa aj niektorí mienkotvorní duchovní, ktorí dokážu veriacich ovplyvňovať, poučať a smerovať k rozličným čudným názorom a postojom. Mnohí veriaci, často unavení a uštvaní svojimi bežnými osobnými aj pracovnými povinnosťami, manipulovaní okolím, svetom, médiami, pri nedostatku seriózných overených a pravdivých informácií nedokážu vždy odlišiť čo je pravda a čo polopravda a správne sa v živote orientovať. Môžeme badať nielen vyprázdňovanie kostolov, ale aj nezáujem o duchovné hodnoty a z toho vyplývajúci chaos v hodnotách, nadradovanie materiálnych potrieb nad potreby duchovné a tak z akéhosi náboženského minima sa mnohí vytrácajú zo života Cirkvi úplne a nad otázkou Boha sa nezamýšľajú, čo potvrdzujú súčasné štatistiky aj životná prax v krajinách Európy, vrátane našej. Otvorene a nahlas sa hovorí o Kríze Európy, štátov, demokracie, národov, rodín i jednotlivcov.

Svet nemôže existovať bez hodnôt a dovolím si tvrdiť, že jedine kresťanské hodnoty môžu úspešne človeka aj spoločnosť formovať, budovať a udržiavať. Mám dojem, akoby aj Cirkev nevedela ako má fungovať od najvyšších až po najnižšie štruktúry. Čoraz častejšie, nielen v liberálnych, ale i v svetských, verejnoprávných i cirkevných médiách počut' rozličné osobnosti, ktoré si kladú za svoj cieľ reformovať život Cirkvi a kresťanov podľa vlastných či niekoho predstáv, ale nie sú ochotní reformovať vlastný život

podľa Božieho poriadku. Dvetisícročná skúsenosť Cirkvi nás pouča, že práve reformátori, ktorí dokázali zreformovať seba, sa stali príťažlivými pre iných a dokázali byť kvasom pre svet. Tí, ktorí začínali reformou iných, nakoniec narobili obrovské a rastúce komplikácie, pretrvávajúce do súčasnosti. Kto by nepoznal sv. Benedikta a jeho heslo Ora et Labo-ra, sv. Františka z Assisi s jeho radikálnou chudobou, Jána Pavla II., ktorý sa celý a naplno radikálne vložil do služby Cirkvi a ľudom, Matku Teréziu alebo sestru Veroniku Teréziu Ráckovú, ktorá zomrela mučeníckou smrťou rukou vraha v uplynulých dňoch pri ohlasovaní evanjelia a pri výkone svojej vysoko odbornej služby lekárky, rehoľníčky a misionárky, a mnohých iných, ktorí sa zodreli v službe Bohu a tým aj človeku. Ktorí nešpekulovali nad tým, ako sa mať lepšie, čo z toho budem mať ja, čo mi to prinesie, čo na to povedia ľudia... ale počúvli Boží hlas, žili podľa svojho svedomia, evanjelia a slúžili Bohu, Cirkvi, rodine, ľudom, národu i svetu.

Sme my kresťania ešte dnes nositeľmi hodnôt, alebo nám stačia reči, verejná mienka, názory iných a materiálne bohatstvo? Podporujeme takých, ktorí sú životom verní Bohu a jeho učeniu, alebo takých, ktorí ho rečou alebo aj praxou spochybňujú, ničia a šliapu po hodnotách, ktoré vedú človeka k šťastiu večnému i časnému? Dokážeme poznať pravé hodnoty, alebo aj my už veríme, že je možné žiť relatívne, tak ako nám to momentálne vyhovuje, ako žijú iní okolo nás, ako sa nám chce? Netvárame sa azda: Čo nás po tom, že iní trpia pre to že žijeme povrchne, prázdno, hriechne, na úkor minulosti i budúcnosti, prejedáme hodnoty, ktoré vytvárali celé generácie našich predkov za ťažkých životných podmienok?

Aké sú naše vzory? Nie sú to len osobnosti sveta biznisu, umenia, športu, kultúry, politiky, sveta, ktorí žijú hriechne a na podobný životný štýl sa usilujú získať čím viacerých, lebo sú spokojnejší, ak získajú pre po-mýlenú cestu iných? Dokážem aspoň v nedeľu a sviatok byť účastníkom bohoslužby, čítať Božie slovo, viem, že duchovný život bez pravidelnej modlitby je nemožný ako život bez vzduchu, vody a pokrmu?

Viem, že Boh má riešenie pre všetky, i tie najťažšie, situácie, alebo mi postačujú k úplnému šťastiu riešenia ľudské a hodnoty materiálne? Nesprávam sa k iným ľudom, akoby ich jedinou úlohou bolo budovať moje šťastie, plniť moje povely a predstavy, alebo rešpektujem ich dôstojnosť a cestu ku ktorej ich Boh volá, i ich súkromie. Dokážem dávať najavo svoj záujem, pozornosť, službu a lásku k rodinným príslušníkom, priateľom a ľudom? Viem prejavíť svoju vďačnosť alebo všetko

od iných prijímať ako samozrejmosť a ich povinnosť?

Zatiaľ čo nám niektorí darujú z čistého srdca to najlepšie zo seba, neponúkame len odpadky a frázy, demagógiu a duchovný smog? Darom sa potom sťažujeme že sme frustrovani, že sa nám ťažko a zle žije, že nikto o nás nemá záujem. Protestmi, petíciami, manifestáciami, štrajkami a podobnými nátlakovými akciami sa domáhame svojich práv, stalo sa to trendom súčasnej doby, ale čo ponúkame my sami? Koho volíme, podporujeme, incenzujeme...? Slúžim Bohu a tým, za ktorých som zodpovední, ktorí sú na moju pomoc odkázaní, alebo mocným tohto sveta, bohatým, klamstvom, egoizmu, podvodom, kariérou, peniazom hriechu, kultúre smrti...?

Všetci máme možnosť zvoliť si či chceme iných využiť, klamať, podviesť, vytunelovať, vykradnúť...

alebo obdarovať, podporiť, ponúknuť, obohatiť, poslážiť im... Ide mi len o dobro pre mňa, pre moju rodinu, skupinu... alebo aj tých okolo mňa, tých druhých, ktorí moju pomoc potrebujú, všetkých, ide mi aj o Božie Kráľovstvo?

Sú moje reči a moje skutky v súlade? Čo vyjadrujem svojím životom, aké je moje životné heslo, ktoré by vystihovalo moje postoje a správanie sa.

Nech je naša reč jasná. Nie je vôbec jedno aké náboženstvo máme. Boh je len jeden a ten nás môže urobiť šťastnými. Nie je ani hlavnou prioritou byť dobrým človekom, ako som to počul na jednej farskej www stránke.

Ak nezachováme Božie zákony a Ježišovo učenie, určite nebudeme ani dobrými ľuďmi a nebude nám dobre v rodine, obci, národe, Európe, vo svete.

LUDOVIT KOŠÍK

Fašizmus a ricínový olej

Práve som sa ponoril do čítania Dejín Itálie Giuliana Procacciho. Zaujala ma v nich zmienka, že talianski fašisti v počiatočnom období svojho pôsobenia (rok 1921) v oblasti Emilie a Toskánska nútili svojich socialistických, ale i republikánskych oponentov piť ricínový olej a potom ich vyhnali z mesta. To som naozaj nevedel, že ricínový olej by mohol byť použitý ako účinná zbraň triedneho boja.

Fašizmus je pre určité kruhy úplným fetišom a pomaly úplnou historickou trvalkou. Kto týmto kruhom, ako sa ho-vorí, „nepasuje do krámu“, toho „ozdobia“ nálepkou fašista. Tým verejne deklarujú: toto je náš oponent, ba čo viac, toto je náš úhlavný nepriateľ, proti ktorému je opodstatnené, dokonca výsostne morálne použiť všetky prostriedky – od klamstiev a poloprávd, škandalizovania až po kriminál.

Spomínam si, že v období komunistickej totality bol v našej tlači použitý epiteton ornans fašista dokonca na vtedajšieho amerického prezidenta Ronalda Reagana. Všetko podľa jednoduchého ideologického vzoru: náš nepriateľ = fašista.

Prítom sa u nás nerozlišuje medzi fašizmom a nacizmom. Fašizmus na rozdiel od nacizmu nebol špecificky orientovaný proti židom. Nie je napríklad všeobecne známym faktom, že v Mussoliniho Veľkej fašistickej rade mali významné zastúpenie talianski židia.

Je doloženým historickým faktom, že fašizmus vznikol ako reakcia na

výčiny bolševikov v Rusku. Dá sa konštatovať, že bez bolševizmu by nebolo ani fašizmu. Na rozdiel od Ruska, kde bolševické prevzatie moci malo charakter prevratu obmedzeného na relatívne obmedzený počet sprisahancov, avšak významne podporovaných určitými bankárskymi kruhmi zo zahraničia, disponoval fašizmus v Taliansku a nacizmus v Nemecku širokou masovou podporou.

Zločiny bolševizmu, fašizmu a nacizmu nie je možné v žiadnom prípade relativizovať, zľahčovať, ani dokonca ospravedlňovať. Koniec koncov: v druhej svetovej vojne došlo k ich gigantickej zrážke, ktorá si vyžiadala desiatky miliónov obetí a obrovské duchovné a materiálne škody. Nesmie sa však zabudnúť, že tomu všetkému predchádzal teror, vraždy, koncentračné tábory, hladomor, ktoré rozptýlili a zaviedli v Rusku bolševici.

Za niektorými bojovnými „antifašistami“ je z niektorých našich masovokomunikačných prostriedkov priam cítiť potomkov tých, ktorým v črevách obrazne povedané žbľnkal ricínový olej. Človek im nakoniec musí uznať, že to nie je pre nich práve príjemná spomienka. Azda by im neuškodilo, keby svojimi obsedanciami prestali zamorovať v takej neprímernej miere verejný priestor.

Ale ruku na srdce: Nezaslúžili by si aj niektorí naši politici pár polievkových lyžíc ricínového oleja?

JÁN DANCER

V Kultúre č. 10/2016 sme priniesli korešpondenciu Karola Kubíka o pochybnom videu urážajúcom pamiatku kardinála Jána Chryzostoma Korca. Začína sa listom kardinálovi Vlkovi zo dňa 2. mája. Krátko nato, 4. mája, prišla odpoveď zo sekretariátu pána kardinála. 6. mája autor listov napísal Českej kresťanskej akadémii a vyslovil sa k rozširovaniu klebiet prostredníctvom jedného z výstupov ČKA s návrhom, aby sa ospravedlnila.

Aký bol ďalší vývoj?

Krátko nato, 7. mája, video stiahli, očistili v rozsahu cca päť minút od naj-

ovej správy od pani riaditeľky ČKA zo dňa 9. mája, by si pani Filková mala prehľbiť vedomosť o vzťahu medzi slobodou prejavu a úctou k pravde ako aj k druhým ľuďom.

Teraz by som rád uviedol, že vyšiel životopis o biskupa Jána Vojtaššáka. Napísal ho Luboslav Hronjak pod názvom S výrazom lásky trvám. Tam sa nachádza fotografia z návštevy českých biskupov Jozefa Berana a Karla Skoupého v Senohrabochoch 16. novembra 1963 pri príležitosti narodenín o. biskupa Jána Vojtaššáka.

Nazdávam sa, že bratskej atmos-

Slovensko moje...

a list prezidentovi ČKA prof. Halíkovi

pochybných častí a pod inou značkou umiestnili na internet. V odpovedi na list pani riaditeľka ČKA obhajovala svoj postup a už vôbec neprejavila zámer vysloviť poľutovanie nad rozširovaním obskúrnych rečí. Medzitým sa zistilo, že na čele ČKA je vo funkcii prezidenta prof. Tomáš Halík. Jemu bol adresovaný list, že poľutovanie nad incidentom, ktorým ČKA mnohých urazila, by bolo spravodlivé poslať cestou bratov otca Jána Chryzostoma v biskupskej službe.

LIST RIADITEĽKY ČKA

Z 9. MÁJA 2016

Vážený pane Kubíku, vše podstatné jsme si v pátek sdělili telefonicky.

Česká křesťanská akademie organizuje konference a kolokvia již 25 let. Zveme na ně různé osobnosti proto, aby si vyměnili názory. Naši úlohou však je pouze to, vytvořit pro tento diskurs vhodný rámec. Nejsme a nechceme být v roli těch, kteří vyjádřené názory cenzurují nebo opravují.

S přáním všeho dobrého

Ilona Tmková
ředitelka,

Česká křesťanská akademie, z.s.

LIST PREZIDENTOVI ČKA

Z 18. MÁJA 2016

Ctený pán Mons. prof. PhDr. Tomáš Halík, Th.D., prezident České Křesťanské akademie!

Dovoľte, prosím, obrátiť sa na Vás v tejto veci:

Ako ste isto zaznamenali, upozornil som pána kardinála Miloslava Vlka na hrubé zneuctenie pamiatky o. Jána Chryzostoma Korca, ktoré sa objavilo vo videu vyrobenom a publikovanom pod hlavičkou ČKA. Stalo sa tak pravdepodobne pre nepozornosť.

Obzvlášť závažnou skutočnosťou v tejto smutnej udalosti je, že diskutérka závažne obvinenie na adresu o. kardinála J. Ch. Korca pripísala J. Em. kardinálovi Vlkovi.

Je potešiteľné, že pán kardinál Vlk sa rázne dištancoval od hanobenia o. kardinála Korca, ako o tom svedčí list z jeho sekretariátu zo dňa 4. mája.

Tento krok postavil do iného svetla aj fámy, ktoré sa vyskytli v súvislosti so záujmom pána kardinála Vlka o prípad p. arcibiskupa Bezáka.

Pozitívnym faktom takisto je, že to video s pomýlenými rečami, natočené tesne pred Vianocami 2015 a uverejnené vo februári 2016, ČKA stiahla a očistené v rozsahu cca 5 minút od tých najhorších slov uverejnila 7. mája 2016.

Toto treba oceniť aj preto, že súdiac podľa telefonického rozhovoru a e-mail

fére pred polstoročím, ktorú vyjadruje historická fotografia zo Senohrab, by v súčasnosti, po incidente so spomenutým filmom, uverejneným v gestorstve ČKA, prospelo vyslovenie poľutovania. Adresátom by mohol byť predseda KBS o. arcibiskup Stanislav, alebo nástupca o. Jána Chryzostoma na čele najstaršej stredoeurópskej diecézy otec biskup Viliam Judák.

S prejavom úcty

Karol Kubík

streda 18. mája 2016

LIST PROF. HALÍKA

Z 18. MÁJA

Vážený pane, názor pani Vášáryovej na kardinála Korca je její věc a její právo, my jsme odstranili z webu omyl, který se týkal kardinála Vlka a dokonce i tu její větu, aby se někomu nedotkla, ale aby se ČKA omlouvala za názory pani Vášáryové slovenským biskupům, to je opravdu neadekvátní požadavek, nezlobte se.

Tomáš Halík,

prezident ČKA, 18. 5. 2016

LIST PROF. HALÍKOVI

Z 25. 5. 2016

Ctený pán Mons. prof. PhDr. Tomáš Halík, Th.D., prezident České Křesťanské akademie!

K Vašej správe z 18. mája si dovoľím poznamenať, že došlo prinajmenšom k nedorozumeniu.

V žiadnom prípade som nemal úmysel, aby sa Česká křesťanská akademie (ČKA) ospravedľňovala za „názory“ autorky poľudných slov.

Isté však je, že mám, a nielen ja, ťažké srdce, že tieto „názory“, presnejšie povedané aj výmysly a nezmysly, na ktoré sa nahneval aj pán kardinál Vlk, ČKA kolportovala, a to dokonca bez toho, aby k nim zaujala stanovisko.

Z toho dôvodu, v záujme pravdy, je nutné vysloviť poľutovanie nad incidentom, ktorým ČKA mnohých urazila.

Bolo by spravodlivé poslať takéto vyjadrenie povedzme cestou bratov otca Jána Chryzostoma v biskupskej službe.

Záverom uvádzam, že v predošlých dňoch som bol na spomienkových zhromaždeniach Jáchymovské peklo.

V prejavoch rečníkov, či už vysokých činiteľov parlamentu, samosprávy, ána biskupa Ratkovského, alebo mladého ministra, ktorý v čase „jáchymovského pekla“ ešte nebol na svete, sa prejavovala ľútosť nad tou tragédiou.

S patričným pozdravom

Karol Kubík

Má byť kresťan utajený a krásny, alebo je povinný byť verejný a jasný?

Je vždy veľké pokušenie budovať si štruktúry, do ktorých tí neschopnejší nevidia, selektovať ľudí podľa určitých, stále lepších a dokonalejších kritérií.

Milí moji, uvedomme si, nič horšie a nič viac nemôžeme robiť proti Kristovmu učeniu ako práve toto! Prečo mali kresťania dlhodobo najviac mučeníkov, nielen celkove, ale aj percentuálne a majú ich doteraz?

Pretože sa nechcú prispôbovať tomuto svetu a ak strácajú túto prednosť a energiu, prestávajú byť kresťanmi.

Čím sa viac prispôbujeme tomuto svetu, akoby sme sa zažívali, utajovali a klamali sebe i svetu. Prednosť a cena kresťana spočíva v odvahe a pocite povinnosti vyznávať Krista verejne a za každých okolností.

Je zaiste zbytočné rútiť sa hlavou proti múru, no nikdy nemôžeme tvrdiť, že múr, ktorý oddeľuje a rozdeľuje ľudí, je dobrý!

My máme byť svedkami evanjelia. Nie ako svedkovia Jehovu, ktorí veci zjednodušujú a tvoria slepé uličky, aby sa potom od nich sami odvracali a popierali ich. Ani ako scientológovia alebo moonisti, ktorí vys-

tupujú pod krycími názvami, majú dovolené klamať v záujme organizácie a evidentne im ide viac o moc ako o pravdu. Ani nie ako moslimovia alebo židia, ktorí za blížneho považujú iba spoluverca.

Máme byť milosrdní a odpúšťajúci voči každému. Ale zákony popierajúce rovnakú hodnotu ľudí, inovercov alebo žien, v žiadnom prípade nie sú kompatibilné a či porovnateľné s evanjeliom. Ani šaria, ani talmud nie sú rovnocenné so slovami a zásadami človeka Ježiša, o ktorom veríme, že bol Božím synom. Ak spochybňujeme Kristovu jedinečnosť, kladúc ho do radu hľadačov Boha s Budhom, Mohamedom či kýmkoľvek iným, robíme samých seba zbytočnými, nehovoriac o neúčte ku Kristovej obeti, milosti a pravde.

Ak máme byť ochotní obetovať aj život a za cenu straty pozemskej existencie nepopierať Kristove slová, musíme mať na to primeranú vieru a dostatočný motív.

Preto opakujem, k tým iným, variabilným a rôznorodým máme byť milosrdní a tolerantní, ale nie za cenu straty vlastnej podstaty.

VLADO GREGOR ml.

Prosba

k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme, že viacerí z vás už zareagovali na prosbu redakcie a podporili vydávanie nášho časopisu Kultúra v tomto roku čiastkou podľa svojich možností. Vážime si príspevok každého z vás, pretože je zároveň morálnou vzpruhou prekonávať ťažkosti. Nateraz sa vyzbieralo okolo 27% potrebnej sumy. Prosíme, aby ste nepoľavovali v ušľachtilom úsilí a prispievali svojím jednorazovým alebo trvalým príspevkom na číslo účtu vydavateľa Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Udalosti v marci 1939, ktoré značili zánik Česko-Slovenskej republiky a vznik Slovenského štátu, patria medzi najdiskutovanejšie historické udalosti našich národných dejín. Povojujové desaťročia, nesúce sa v upevňovaní idey „československej vzájomnosti“, a naopak, v kriminalizácii myšlienky slovenskej samostatnosti, veľmi tragicky poznačili politický a spoločenský život, ale aj kultúru, umenie, publicistiku či historiografiu. Čechoslovácka propaganda vytvorila obraz zlých „slovenských separatistov“, a na druhej strane obraz ČSR ako „ostrova slobody a demokracie“. Samourčovacie právo slovenského národa sa do úvahy nebralo.

S cieľom prispieť k pravdivejšiemu obrazu marca 1939, ako sa prejavil v uliciach slovenských miest, preto prinášame i nasledujúce krátke svedectvo jedného z trenčianskych príslušníkov Hlinkovej gardy, ktoré sa uchovalo v Slovenskom národnom archíve.

Začalo sa to dňa 9. marca 1939, keď vo večerných hodinách pochodovali vojenské stráže a hotovosti z trenčianskych kasáren, aby obsadili všetky štátne úrady, banky, kultúrne domy HG, stanicu a železničné skladištia. Keď som v tento čas prechádzal mestom smerom k stanici a videl som toto obsadzovanie práve pošty, nevedel som si momentálne uvedomiť, čo sa to deje. Vypadalo to zo začiatku tak, ako keby sa blížila mobilizácia a hrozilo nám nebezpečie, ktorého sme sa čiastočne v dňoch decembrových zbavili. Pretože som mal už určovací lístok do 6. hodín nastúpiť doručený, bol som znovu pripravený rozlúčiť sa s manželkou a troma malými deťmi a nastúpiť znovu do zbrane za slovenskú otčinu a jeho národ, ktorý toľko rokov trpí za svoju pravdu a statočnosť.

Keď som prišiel ku vchodu na stanicu, vo dverách ma zastavila stráž vojenská s tým, že na nástupište je vchod prísne zakázaný. Dal som zavolať veliteľa vojenskej stráže, ktorému som sa legitimoval a upozornil som ho na to, že pracujem u železnice a bývam v staničnej železničnej obytnej budove. Veliteľ stráže mi dovolil odobrať sa domov. Prechádzal som smerom k domovu. U skladišťa stála stráž a nedovolila žiadne manipulovanie tovaru, ani staničnému zamestnancovi. Keď som sa strážneho pýtal, prečo nedovolí skladať tovar do úschovy, odpovedal mi, že na to má prísny zákaz. Nato som sa odobral k spánku, ktorý bol ale nespokojný, a to preto, že každú chvíľu som čakal vojenskú výzvu. Bolo práve 9. 30 hod. večer.

ZÁSAH Z PRAHY

Ráno 10. marca 1939 som pred 7. hod. ráno odchádzal do kancelárie odboru pre udržovanie trate a dozvedel som sa, z raňajších novín, že prezident republiky Dr. Hácha vlastnoručným prípisom pozbavil úradu nášho predsedu slovenskej vlády Dr. Jozefa Tisu, Dr. Ďurčanského, Dr. Vanču a Dr. Pružinského. Vedením slovenskej vlády prezident Dr. Hácha poveril ministra školstva Siváka, ktorý práve v tom čase bol odcestovaný v Ríme na korunováciu novozvoleného rímskeho otca Pia XII. Vedenie preto prevzal minister Teplanský, ktorý bol v slovenskej vláde ponechaný.

Dozvedeli sme sa zároveň, že

v noci na 10. marca boli pozatváraní čelní pracovníci a velitelia HG trenčianski, medzi ktorými boli tajomník Hlinkovej strany br. Jančovič Pavel, čestný dôstojník HG br. Stloukal, miestny veliteľ br. Pokorný a iní. Čiastočne nastal mi približný obrat, že to čo sa deje, musí byť niečo teroristického, čo bola i skutočne pravda, pretože nám to behom dňa objasnilo rádio z Viedne. V tomto rádiu a jeho správach nás upozorňovali naši bojovníci, aby sme

JÁN FOKSA

Smutné dni pod trenčianskym hradom

Tzv. Homolov puč v marci 1939 a jeho odraz v Trenčíne

nestratili hlavu a nedali sa zviest', a stáli sme na stráži jako gardisti.

V ULICIACH TRENČINA

Podvečer zišli sa študenti, gardisti a oduševnelí Slováci k manifestačnému pochodu trenčianskymi ulicami za vyslobodenie svojich vodcov a našich vládných činiteľov, ktorí boli podvodným spôsobom zbavení svojich úradov. Sprievod manifestačný pochodoval v čele dôstojníka HG Stloukala a br. taj. Jančoviča, ktorí boli už na slobode, smerom k okr. úradu, ktorý stojí pod trenčianskym hradom.

Manifestačný sprievod zastavil a volal na okr. náčelníka, aby sa ukázal a zároveň aby bol na pomoci pri vyslobodení našich uväznených. Tento pán sa ale na prosbu manifestujúcich na balkóne okr. úradu neukázal. Objavil sa na ňom br. Stloukal, s taj. Jančovičom a žiadali manifestantov, aby zachovali pokoj a že sa všemožne budú starať o vyslobodenie ostatných uväznených.

Medzi tým časom, čo stál sprievod pred budovou okr. úradu, študenti na námestí zhabali predaj novín A-zet a spálili tieto pred predajňou, zatvorili obchod a zhasli

reklamné svetlá. Že tak učinili, mali k tomu dôvod, pretože tieto noviny doniesli správu a vyhlášku gen. Homolu, ktorý oznamoval, že berie celú vojenskú a súdnu moc na Slovensku do svojich rúk. Prísne v tejto vyhláške bolo poukázané, že kto sa prevíni nejakým prečinom, alebo zločinom, bude na mieste zastrelený.

Po tomto akte študenti sa odobrali k okr. úradu a sa pripojili k manifestujúcim, ktorí volali na slávu všetkým vládnym odstráneným činiteľom, a to

Bola to strašná bolesť pre každého prítomného Slováka, Slovenky a študenta a trápny úder a tlkot v srdci každého. Pán okr. náčelník ani český hymnám nedal a debatoval si s vrchným četn. strážmajstrom. Prítomní četníci stáli v pohove a podopretí o svoje pušky, na ktorých mali nasadené bodáky.

Končili posledné slová piesne „Kto za pravdu horí“ a osud nás prítomných bol v rukách pred nami stojacich českých četníkov,

jednotlive podľa mena, jako napr. nech žije Dr. Jozef Tiso, Dr. Ďurčanský, prof. Tuka, Mach, Sidor atď.

Čo sa v tejto chvíli stalo. Z brány okr. úradu vyšiel pán okresný náčelník a vyzval prítomných, aby sa ihneď v pokoji rozišli, pretože jestli nebude tomuto jeho rozkazu uposlúchnuté, bude volať pohotovosť. Jeho počínaním sa manifestujúci neuspokojili a ďalej prevolávali. Celá táto vec sa odohrávala v pokoji a nebolo obavy, aby došlo k nejakým nedôstojným činom, pretože v prítomnosti bol br. Stloukal v uniforme dôstojníka gardy.

BODÁKY

PROTI DEMONŠTRANTOM

Miesto spolupráce na vyslobodení gardistov na prítomných občanov dal pán okr. náčelník zavolať četníkov, ktorí boli ubytovaní nablízku v dome HG. V 10 minútach prichádzali ozbrojení českí četníci s nasadenými helmami na hlavu. Keď sa četníci približovali k okr. úradu, začali sme spievať hymnu „Hej Slováci“ a „Kto za pravdu horí“, načo četníci asi 15 krokov pred nami zastavili a nasadili si na pušky bodáky.

ktorých Pán Boh vie kto poslal na nás na Slovensko. Vrchný četn. stržm. vyzval prítomných, v mene zákona, aby sme sa rozišli, čo sa i v pokoji z našej strany stalo. Medze četníkov nezaly lásky k nám a začaly biť obuškami, či to bol starý alebo mladý a s krikom a plačom rozleteli sa po uliciach spravodliví a nebojácni študenti gardisti a občania. Zaslúžia si česť a pochvalu všetci tí, ktorí sa pripojili, aby hájili záujmy svoje a národa.

Sám som sa nachádzal v trápnej situácii v šachu troch četníckych bodákov, z ktorých jeden ma vyzval slovami: „Běžte, nebo vás prorazím“. Jako poddůstojníkovi speciální protiletectké zbrane, který nedávno zložil vojenskej správe zbraň, bolo to veľmi ľúto. Takto ma hnali do tmavej uličky, ktorá smeruje k hradu. Našiel som úkryt u dobrých ľudí, ktorí ma schovali vo svojom dome. Bol to dom br. Hrnčiarovcov, ktorí tiež boli na tejto manifestácii a po rozohnaní našli východisko v domove svojej sestry a matky. Bolo to večer 7.30 hod. Asi o hodinu sme opustili dom a sa rozišli a to každý do svojho domova. V uliciach a na

mieste hrúzy stáli ozbrojení četníci a legitimovali každého chodca. Som sa cez túto stráž v pokoji dostal domov. Bola to druhá noc, ktorá nám nedala pokoja pre tieto hrúzovládne a trápne chvíle.

POZVOLNÉ

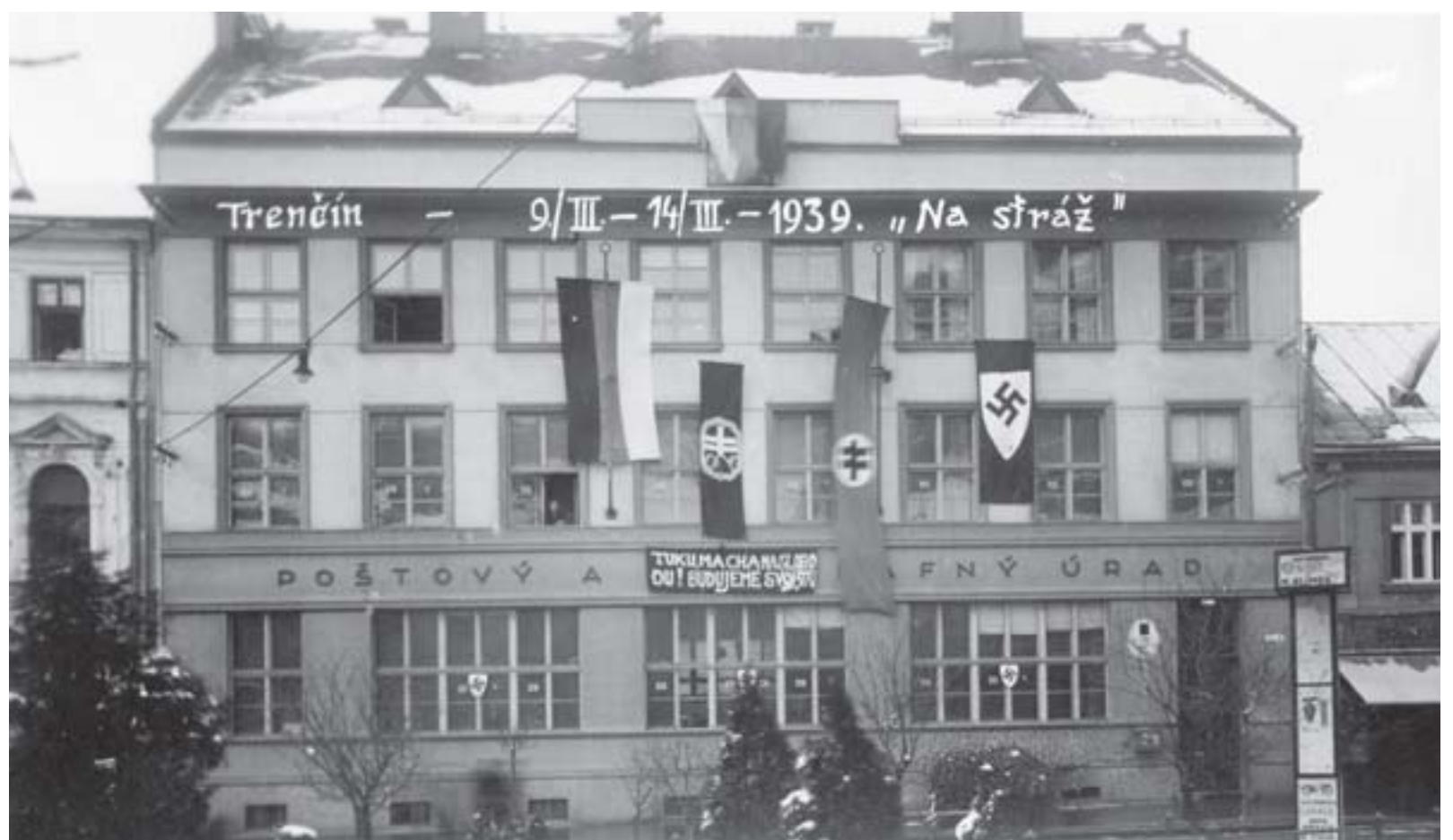
ODUMIERANIE PUČU

Dňa 11. marca vlyaly slovenské zástavy na všetkých budovách Trenčína. Zástavy, ktoré bolivyvesené gardistami nad Trenčiansky hrad oznamovali radosť a takto sa armáda gardy dala dohromady a bola pripravená. Keď v sobotu 11. marca poobede sa objavila na hrade i zástava s hákovým krížom, boli sme si vedomí, že Nemci sa pripojili k nám a spoločnou prácou budeme na stráži, kým nepríde pomoc. Prišli gardisti z okolitých dedín, čím bola garda zosilnená a obsadila svoje úrady, banky a kultúrne domy. V týchto teroristických pučoch v Trenčíne patrí veľká zásluha gardistom poštárom, ktorí sa nebáli a vyvesili rodoobraňový praporek s nápisom martýra prof. Tuku. Obsadili si poštu a konali povinnosť ako hrdinskí vojaci. Odstránili ihneď Čechov a a prevzali si úrad do svojej ruky.

Dňa 12. marca 1939 pochodoval slávnostný sprievod gardistov ulicami Trenčína a odobral sa do kostola vzdať hold korunovačným slávnostiam Sv. Otca Pia XII. Boli to dni ešte stále trápne, pretože posádka bola s četníctvom v pohotovosti a k tomu silne ozbrojená. Hotovosť HG bola na každej ulici mesta a úradov a to vo dne i v noci. Jedna stotina konala hotovosť cez deň a druhá v noci.

Dňa 13. a 14. marca sa stráže zosilovali a každý bol pevne odhodlaný hájiť záujmy národa. Predsa čestná naša služba i bezbranných gardistov postupne zvíťazila. Konali sme pohotovostnú službu na všetkých dôležitých objektoch vojenských a železničných. Postupne sme sa dostali i k zbraň, ktorú zabavovali gardisti pri prehliadkach a ktorá sa nachádzala v súkromných bytoch vojenských českých dôstojníkov. Takže tam, kde pred tromi dňami stáli ozbrojení vojaci Česi, dostali sa k moci už i ozbrojení gardisti a tým bol čiastočne zažehnaný pokoj.

V stanici trenčianskej bola silná a

Trenčín roku 1939

prísna hotovosť HG, ktorej velil dôstojník HG br. Stloukal. Stráž táto v počte 60-80 gardistov konala strážnu službu na železničných objektoch a skladištiach. V II. a III. triede čakárni konaly sa prehliadky cestujúcich a bol zabavený väčší počet zbraní, ktoré potom použili naši gardisti pri svojej službe. Jako zá-stupca veliteľa HG, ktorým ma poveril br. veliteľ Stloukal, konal som dozor a rozdeľovanie stráže podľa predpisu o strážnej službe vojenskej a musím prehlásiť, že túto gardisti starí a mladí vykonávali čo najsvedomitejšie. Vďaka im. Uistil som týchto, že za vykonaný skutok národu slovenskému budú jedného dňa odmenení, čo si veru zaslúžia všetci tí gardisti, ktorí stáli v tieto revolučné dni na stráži.

OBSADENIE MESTA NEMECKÝM VOJSKOM

Dni hrôzy a strachu prešli a nastávaly časy radostnejšie a to preto, že nám, gardistom, prišla pomoc vojenská, a to od veľkého vodcu národa nemeckého Adolfa Hitlera. Prvý vlak prišiel dňa 16. marca 1939 o 12.50 naobed. Vlak prišiel so štyrmi vozmi, za ktorými šiel zvláštny motorový vlak s nemeckým dopravným kontrolórom železničným. Na prvom a druhom voze, ktorý tlačil stroj pred sebou, bola stráž nemecká s nasadenými bodákmi na puškách a v postoji ležmom na plošine voza. Za strojom boli dva vozy s vojskom, poddôstojníkmi a jejich veliteľom.

Vlak pristál v stanici Trenčín za veľkej radosti všetkých v nástupe stojacich gardistov a členov nemeckej strany. Veliteľ nemeckého transportu s vlaku sostúpil a bol dôstojne privítaný prítomnými veliteľmi HG. Vykonal prehliadku gardy a členov nemeckej strany prevolal „Na stráž“. Na čo gardisti sme odpovedali „Stráž“.

Po tomto privítacom akte boli nemeckí vojáci pozvaní do Domu HG, kde boli pohostení obedom. Stráži, ktorá zostala u vlaku doniesli obed naši gardisti. Postupne prichádzali ďalšie nemecké vojenské kolony, ktoré sa v Trenčíne ubytovali v školách a vo všetkých voľných budovách a prevzali postupne stráž na všetkých komunikačných objektoch. Naši gardisti boli vystriedaní u objektov a vrátili sa do svojich blízkych dedín.

Vďaka našim vládnym bojovníkom, ktorí zariadili príslušné kroky za hranicami a vďaka Bohu, že po tieto revolučné dni nedošlo ku krvepreliatu na Slovensku. Škoda by bolo každého Slováka a gardistu, pretože nás je málo.

Nastal v tomto revolučnom čase a po tieto dni pre nás veľký krok do života samej školy a trápenia, a preto my Slováci, Slovenky a gardisti, hlavy hore a podajme si bratsky ruky k spoločnej práci na poli národnom, kultúrnom a hospodárskom a tak splníme odkaz nášho veľkého vodcu a bojovníka slovenského národa a zosnulého veľkokňaza Andreja Hlinku. Nech mu je zem slovenská ľahká, na ktorej spočíva.

„Na Stráž“ národu slovenskému a jeho slobode!!

S bratským pozdravom

Foksa Ján, kanc. zam.

u odboru pre udržovanie trati

Nové Mesto nad Váhom

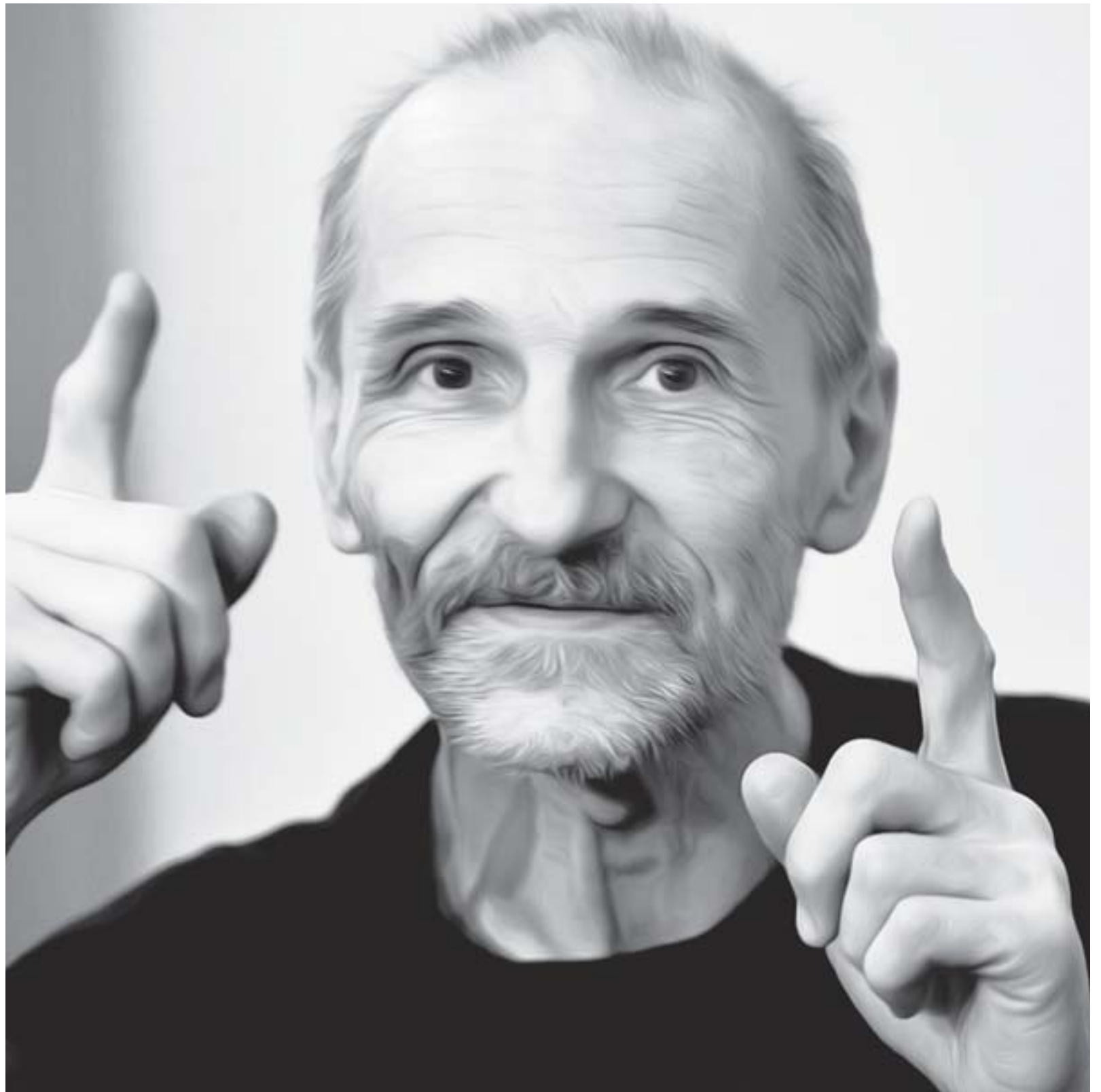
Zdroj: SNA Bratislava,

fond 604, 604-57-1

METROPOLITA HILARION:

Možnosť slúžiť Bohu má každý

Rozhovor s hercom Petrom Mamovovom, známym najmä z roly kajúcneho mnícha vo filme Ostrov

METROPOLITA HILARION: - V týždni „márnotratného syna“ si cirkev pripomína jedno z podobení Ježiša Krista. O synovi, ktorý si vyžiadal od otca dedičstvo, nečakajúc, kým ten zomrie... Potom odišiel do cudzích krajov, tam premárnil všetky peniaze, až sa ocitol v krajnej núdzi... Nakoniec si spomenul na svojho otca a vrátil sa k nemu. Otec, čakajúci na celú tie roky, ho prijíma bez jediného slova výčitky. Prijal ho tak, akoby tento jeho márnotratný syn ani nikdy od neho neodchádzal. Náš Pán Ježiš Kristus nás učí, že Božia láska sa podobá láske tohto otca. Boh nás prijíma a odpúšťa nám ako svojim synom a dcéram. Dokonca aj tým, ktorí sa ho zriekali a žili hriechnym a nezmyselným životom.

Medzi ľuďmi, ktorí na vlastnom ži-

vote zakúsili takéto stretnutie s Bohom patrí náš hosť, herec, hudobník a básnik Peter Mamonov. Zdravstevujte...

PETER MAMONOV: - Pozdravujem vás, milí televízni diváci, pozdravujem aj Vás, vладыka!

Je veľmi dobre, že sme práve týmto začali... Lebo keď som začal čítať Evanjelium, a to som už bol v zrelom veku, viem, že jednou z rád duchovných otcov bolo, aby sa ono čítalo rad radom. A ak sa tá niečo dotkne, osloví ťa, pri tom sa pozastaví. Mnou, svojho času, toto podobenstvo priam otriaslo! A je tomu doposiaľ tak... Povedali ste, že otec „vyšiel“ oproti svojmu synovi... Upresním; on „vybehol!“, on mu vybehol oproti...! Boh nám beží v ústrety... Tak to bolo aj v mojom prípade. Všetko, čo nasledovalo

potom, celý život s Bohom, áno, býva že aj bez neho, všetko čo sa v živote deje, sa snažím práve v polohe, ako na Rembrantovom obraze, syn objímajúci otcove nohy, iba v tejto polohe prosím Boha a žiť, prežívať svoj život s ľuďmi. Iba v pozícii kľáčiac na kolenách, v stave syna, ktorý premrhal celé otcovo dedičstvo... Keď sa nám to darí, všetko sa stáva jasným.

Predsa vždy vznikajú otázky: ako žiť?, čo robiť? ako sa rozhodnúť?... Ak si túto polohu pred Bohom zvolíme za svoju východiskovú, všetko, celý život sa razom dostáva do iného, jasnejšieho svetla.

METROPOLITA HILARION: - Myslím si, že mnohí ľudia sa cítia márnotratnými synmi, keď čítajú toto podobenstvo a spoznávajú v ňom svoj osud.

Veľmi často sa u ľudí, povedzme mladost, mňa tak, ako prešla u tohto človeka. Keď sa zdá, že je všetko dovolené, keď sa nám javí, že je všetko možné, keď sa človek opúšťa do ne-restí, nechá sa unášať náruživosťami, žije preto, aby si užíval, naozaj začína nezmyselne mrhať – v plnom zmysle – to dedičstvo, ktoré dostal od Boha. Nielen materiálne veci, ale svoj talent, silu, krásu... A potom, v zrelom veku, u mnohých ľudí nastupuje akési triezvenie... Žiaľ, nie u všetkých. Pri každom je to rôzne. Ale často sa stáva, že sa človek na niektovej z tých etáp svojho života zastavuje a pýta sa; čo sa to vlastne deje?... k vôli čomu žijem?... Naraz si uvedomuje, že Boh je, spomína si, že aj iné hodnoty v živote existujú a začína hľadať nový zmysel pre svoj život...

(Pokračovanie na 9. strane)

Dňa 1. júna sa dožil významného životného jubilea 90 rokov arcibiskup Dominik Hrušovský.

Mons. Dominik Hrušovský sa narodil 1. júna 1926 vo Veľkej Mani (dnes Maňa) v okrese Nové Zámky. Maturoval roku 1945. Prihlásil sa do trnavského seminára a začal študovať na bohosloveckej fakulte v Bratislave, odkiaľ ho roku 1946 ako nadaného študenta poslal biskup P. Jantusch na Lateránsku univerzitu do Ríma.

Po prevzatí moci komunistami v republike sa už Dominik Hrušovský na Slovensko nevrátil. Kňazskú vysviacku prijal 23. decembra 1950. Pastoračnú službu vykonal v severnom Taliansku, potom pôsobil ako profesor dogmatickej teológie, v rokoch 1955-1959 prednášal filozofiu a potom dogmatiku. V rokoch 1962-1966 pôsobil ako člen slovenskej katolíckej misie v Paríži.

Od roku 1966 pôsobil v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme, 1. marca 1973 sa stal jeho rektorom. V tejto funkcii zostal až do 31. decembra 1992. Súčasne pracoval ako redaktor časopisu Slovenské hlasy z Ríma. Svätá stolica ho 17. júna 1975 menovala za vedúceho duchovnej služby pre Slovákov v zahraničí.

K jeho 50-ročnému jubileu ho pápež Pavol VI. povýšil na pápežského preláta. Dňa 18. decembra 1982 ho pápež Ján Pavol II. vymenoval za titulárneho biskupa tubijského; biskupskú vysviacku prijal v Ríme z jeho rúk 6. januára 1983.

Pád komunistického režimu v roku 1989 priniesol obrat v jeho živote. Dňa 24. septembra 1992 ho vymenovali za pomocného biskupa Trnavskej arcidiecézy s osobitným pastoračným poverením pre hlavné mesto Slovenska – Bratislavu, 17. decembra 1992 bol slávnostne ustanovený za pomocného biskupa a vikára Trnavskej arcidiecézy pre Bratislavu.

Na prvom zasadaní Konferencie biskupov Slovenska bol 4. apríla 1993 zvolený za generálneho tajomníka KBS a predsedu Komisie pre Slovákov v zahraničí. Dňa 15. apríla 1996 ho pápež Ján Pavol II. vymenoval za apoštolského nuncia v Bielorusku a súčasne ho povýšil na arcibiskupa. Na nunciatúre v Minsku pôsobil Mons. Hrušovský až do roku 2001. Aktuálne žije na odpočinku v Nitre

K jubileu mu v mene redakcie, čitateľov a priateľov želáme mnoho blahých rokov života!

Prinášame úryvok z jeho pamätí.

K pedagogickej činnosti som sa dostal ako Pilát do kréda. Nemal som špecifickú prípravu na filozofiu, ani na dogmatiku, ale musel som vlastným úsilím dohnať, čo mi chýbalo. Takto som prednášal filozofiu štyri roky. Jeden filozofický cyklus trval vtedy presne štyri roky, čiže ja som si poriadne preštudoval celý cyklus, aby som to mohol seminaristom názorne a zrozumiteľne zopakovať. Bola to aj pre mňa užitočná škola, lebo som trochu porozumel, čo tá filozofia znamená aj všeobecne a špecificky. A to ma teší, lebo to

DOMINIK HRUŠOVSKÝ

Profesor biskupského seminára vo Viterbe (1959-1962)

mi potom zostalo na celý život.

K tomu vymenovaniu za profesora chcem dodať, že oni nás vtedy pre túto prácu potrebovali. Potrebovali spoľahlivých kňazov na vyučovanie filozofie, lebo práve vtedy na 15 talianskych regionálnych seminároch rozšírili teologické štúdiá o jeden rok. To bol štvrtý rok filozofie. Na to zrazu potrebovali 15 profesorov, nuž zobrali nás. Takmer všetci slovenskí a českí odchovanci Nepomucena išli vtedy prednášať filozofiu, alebo voľačo podobné. Tak som sa stal profesorom filozofie aj ja.

Profesorom dogmatiky som sa stal na návrh môjho predchodcu, ktorého v roku 1959 pozvali za pracovníka na Generálny sekretariát koncilu, aby pomáhal vykonávať prípravné práce pre II. vatikánsky koncil, ktorý sa mal začať. On tam šiel a potom tam bol nielen do konca koncilu, ale aj dlho po ňom. Je jedným z autorov, ktorí pripravil doterajšie vydanie všetkých textov II. vatikánskeho koncilu. To je monumentálne dielo – asi sto zväzkov.

Ako prišlo k môjmu vymenovaniu?

Krátko pred koncom septembra 1959 som sa vrátil z prázdnin a môj predchodca mi z ničoho nič hovorí: „Pozri sa, pravdepodobne ti ponúknu, aby si prijal prednášanie dogmatiky, lebo ja idem na Generálny sekretariát koncilu a navrhol som ťa ako môjho nástupcu“. Iba toľko. O pár dní nato šiel rektor seminára do Ríma. Tri dni pred začiatkom nového školského roku sa vrátil a doniesol mi hneď menovací dekrét. Na celej veci bolo pozoruhodné, že to bol dekrét

za riadneho profesora dogmatiky na cirkevných vysokých školách. Normálne na prvé tri roky menovali iba mimoriadneho profesora. Mne hneď dali riadnu profesúru. To ma tešilo, lebo to bola nielen prejav dôvery ale aj určité uznanie dovtedajšej pedagogickej činnosti.

Učiť dogmatiku ma ozaj tešilo, aj keď to bola opravdivá „fuška“. Veľa času na prípravu som nemal, ale pustil som sa do roboty a išlo to. V dogmatike ten teologický cyklus trvá tri roky – to sú tzv. spojené kurzy, tri roky sú vždy spolu – a štvrtý to je základný ročník, ktorý

jedného mimoriadneho spovedníka. Boli k tomu však pripojené isté podmienky, ktoré som ja nespĺňal. Spovedník musel mať aspoň 40 rokov. Ja som vtedy mal 29. Ale sestričky to chceli a podali žiadosť k biskupovi, aby ma od tejto vekovej podmienky dišpenzoval. Samozrejme biskup to neodoprel, dal si ma zavolať a hneď mi dal aj menovanie. A tak som sa našiel v situácii, na ktorú som sa musel pripraviť, aby som poznal históriu tejto kongregácie, jej spiritualitu a vôbec teológiu rehoľného života. Šiel som do knižnice a pustil som sa do štúdiá. Našiel som veľmi

som sa počas totality prihovárал kňazom cez vatikánske rádio: „Učte sa aspoň jednu cudziu reč, aby ste mali otvorený svet, otvorenú cestu k teologickým štúdiám“. Odporúčal som im najmä taliančinu s poukazom, že Taliani prekladajú všetko. Pritom taliančina je relatívne ľahká reč, ktorá by im sprístupnila všetko, čo sa vo svete publikuje.

Ja som videl tú našu slovenskú biedu, keď som začal prednášať dogmatiku v Bratislave. V ten semester, keď som začal prednášať, som sa zháňal po nejakej príručke, lebo keď študentovi nedáš nakoniec nějakú príručku, z ktorej sa to naučí,

som mal zvlášť. Za tri roky som absolvoval celý cyklus, pričom som si to všetko znova poriadne preštudoval.

A to mi potom slúžilo v celom ďalšom živote, lebo to bolo ako dôkladné zopakovanie univerzitných štúdií v týchto materiách. To boli najintenzívnejšie časy môjho kňazského života, lebo som musel študovať a modliť som sa mohol, koľko som chcel. Ale súčasne som považoval za potrebné pracovať popritom aj v duchovnej správe. To mi s radosťou umožnili. Prakticky to znamenalo, že som každú nedeľu pracoval ako kaplán na fare, ktorá bola pripojená k semináru. Zavčas ráno išiel som do kostola, tam som spovedal, potom som slúžil sv. omšu, kázal som, slovom robil všetko, aby som pomáhal miestnemu farárovi vo Viterbe ako normálny kaplán. Veriaci to vedeli, i kolegovia to vedeli a žiaci sa tešili, že mali takého profesora. Mne to robilo dobre. Takáto forma pastoračie, takýto styk s ľuďmi je pre kňaza veľká škola. A takto som sa zblížil nielen s veriacimi, ale aj s miestnym farárom, s ktorým sme ostali veľmi dobrí priatelia až do jeho smrti. Zomrel pred pár rokmi 95-ročný.

Ďalšia vec, ktorá nám v kňazskej príprave chýbala a ku ktorej som sa tiež musel osobne prepracovať, to bolo to duchovné vedenie laických a rehoľných komunit. Keď som sa stal profesorom vo Viterbe a učil som tam prvý rok, tamojšie sestričky chceli, aby som sa stal spovedníkom ich komunity. Podľa vtedy platného Kódexu každá komunita rehoľných sestier musela dostať jedného riadneho a

užitočnú knihu istého nemeckého autora: bolo to preložené do taliančiny Direzione spirituale delle religiose. Duchovné vedenie rehoľných sestier. To ma potom viedlo ďalej, pretože tam som našiel odkazy na ďalšiu literatúru. Tak som si kúpil 4-5 knižiek a som si to všetko dôkladne prečítal. Po tejto príprave som sa už necítil menejcenný. Bol som jediný spovedník pre komunitu a myslím, že sestričky boli so mnou spokojné. Dali mi to vedieť, keď som od nich odchádzal.

Ako pedagóg, kňaz sa musí stále vzdelávať a veľa čítať. Musí mať neprestajnú túžbu poznať čosi viac, sledovať vývoj, držať ruku na pulze doby. Bol som profesorom uprostred veľmi rušnej doby, prišiel koncil, aggiornamento, etc. a to nás priam hnalo. Ako profesor som hneď aj študentov zapriahol do toho. Povedal som im: „Chlapci, každý si zaobstará knižku História koncilov od prof. Jedina a budeme ju študovať. Pri skúške každý dostane aspoň jeden koncil, s tým počítajte“. Na prednáškach a seminároch sme prebrali všetky koncily. Takto sa naučili, čo je koncil, ktorý koncil čo vyhlásil atď. K rokovaniam a k dokumentom II. vatikánskeho koncilu sa potom vedeli stavať informovane a bez rozpakov.

Mojich študentov som vždy povzbudzoval, aby držali krok s vývojom, aby po skončení štúdií nezakrnili v tom, čo sa naučili na fakulte. V tomto vidím veľký nedostatok u nás. Koľkí naši kňazi žijú z toho, čo si osvojili počas štúdií. A to je málo, to nestačí.

Bohužiaľ, na Slovensku tí chlapci v slovenčine literatúru nemajú, inú reč neovládajú, tak sú ignoranti v teológii. Je to smutné, ale je to tak. Ja som im vždy radil, keď

nemôžeš očakávať, aby prenikol do podstaty vecí. Nemohol som v slovenčine nič nájsť, lebo tie príručky, alebo skriptá, ktoré oni používali počas komunizmu, to bolo bolestne nízko. Keby moji žiaci v normálnom interdiecíznom, hoci pápežskom, seminári boli len toľko vedeli, tak im nedovolim postúpiť do vyššieho ročníka.

Tak som si potom zaumienil, že na druhý semester čo budem prednášať už musím pre našich slovenských bohoslovcov pripraviť nové a dôkladné skriptá. Hneď som sa do toho pustil, usilovne som zbieral pramenný materiál zo zahraničia, štúdie, odborné články a nejaké knižky, ale potom prišlo to menovanie za nuncia do Minska a musel som to nechať tak. A myslím si, že odvtedy sa to tam u nás veľmi nezmenilo.

Môžem povedať, že mne pastoračia v mnohom bola užitočnejšou školou než univerzita. Tu som sa na konkrétnych príkladoch učil komunikovať s ľuďmi a s oltárnymi bratmi, riešiť ich duchovné i materiálne problémy. Dnes máme v kúrii monsignorov i kardinálov, ktorí v pastoračii nestrávil ani jeden deň. Toto je jeden z dôvodov, že vznikajú nedorozumenia medzi vedením v Ríme a pracovníkmi v poli. Myslím si, že jednoduchí kňazi v pastoračii potrebujú viac pochopenia a sympatií, než sa im dostáva. Ja som mal vždy rád spolubratov kňazov, a ako biskup som sa mnohokrát presvedčil, že stačí málo, aby si ich držal pri sebe i pri Pánu Bohu. Lebo kňazi sú opustení. A čo je ešte smutnejšie, málokde majú priateľa vo svojom biskupovi. Málokde. Viem, čo hovorím, veď poznám trochu celý svet. Takýto priateľsky pomer a otcovsko-synovský je veľmi potrebný.

Arcibiskup Dominik Hrušovský v rozhovore s kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom

Môj princípál don Bernardo bol múdry a skúsený človek a on s určitým sklamaním vždy hovorieval, že biskupi nechcú poznať situáciu farnosti alebo situáciu v diecéze. Oni nechcú sdielať starosti svojich kňazov. A podobne je to aj v Ríme. Ani tam nechcú poznať stav cirkvi. Chcú pekne vypracované výkazy, aby potom nemali starosti s riešením problému. A prichádzam na to, že to je pravda. Ja to vidím, veď teraz s nimi sedávam. A poznám aj tých, ktorí sú na čele jednotlivých kongregácií. Osobne poznám. Mnohých aj veľmi dobre.

Teda ja ako biskup som chápal svoj úrad v tom zmysle, na základe mojich pastoračných skúsenosti. Dnes už som von zo služby, ale môžem povedať, že nikde som nevidel takú zjednotenú spoluprácu alebo aj príbuznosť medzi biskupom a kňazmi, ako to bolo medzi slovenskými kňazmi a ich biskupom v zahraničí.

Keď som sa stal biskupom, tak náš horlivý misionár Ferko Reves mi hovorí: „Dominko, len o jedno ťa prosím“. „O čo, Ferko?“ „Zostaň taký, aký si bol doteraz“. A toto je pre mňa lekcija na celý život, lebo tu prehovorilo srdce dobrého kňaza. On to v živote nemal ľahké, všetci ním opovrhovali, i saleziáni pretože odišiel z ich komunity. Kopalí doňho, kde len mohli. Ja

keď som ho poznal – bolo to v Paríži – som v ňom videl citlivého, dobrého a statočného kňaza a počas môjho pôsobenia v Paríži, ale aj potom, som sa chodieval k nemu spovedať. Dnes už pomaly zabúdame, že desiatky kňazov a laikov sa dostali na druhú stranu železnej opony jeho zásluhou. Robili to niekoľkí, ale tu najnebezpečnejšiu úlohu vtedy mal Don František Reves. Ten chlap mal železné nervy, to je úžasné, čo dokázal vykonať. Vedel nájsť riešenie aj v tých najnebezpečnejších situáciách.

A takých ľudí sme mali medzi emigrantskými kňazmi mnoho. Ja keď som sa stal biskupom, zaviedol som do praxe, aby sme stretali každý rok aspoň dvakrát, a to raz v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme a druhý raz niekde inde, väčšinou v teréne Paríž, Londýn, Mnichov, atď. Všetky misie sme prešli a tak sme videli terén a venovali sme primeranú pozornosť nielen všeobecným, ale aj miestnym pastoračným záležitostiam. Tri-štyri dni sme diskutovali o všetkom a o ničom, bez programového poriadku, čo komu napadlo. Ja som vždy prišiel so zoznamom tém a postupne som ich škrтал, ako sa medzi nami spontánne vynárali. Keď niečo neprišlo na pretras, tak som to nadhodil a hovorili sme o tom.

Ale spravidla všetko vyšlo na vrch. Tí kňazi mali ozaj misionárskeho ducha, všetci na tieto stretnutia chodili, dôverovali mi a ja som mal dôveru v nich. Dnes, keď to po rokoch na to pozerám, vidím, že v tomto sme my Slováci boli jediní. A Pán Boh zaplať za to. Takže ja som takto chápal episkopát.

Rozhovoril som o mojom pobyte v Paríži, ale ešte som nepovedal, ako som odchádzal z Viterba do Paríža.

Bolo to v roku 1962. Moja pedagogická kariéra skončila dosť nečakane, ale veľmi jednoducho. Iniciátorom toho všetkého bol prof. Július Gašparík. Začalo to ešte v roku 1960, keď sme sa viacerí slovenskí kňazi stretli v Mníchove pri príležitosti Eucharistického kongresu. Boli sme u prof. Vojtecha Bucka a tam mi Gašparík hovorí: „Dominko, my by sme v Paríži potrebovali ešte jedného. Prišiel by si?“ Ja mu hovorím: „Julko, pozri sa, ja sa o to nemôžem sám zaujímať, lebo my máme povest' rebelov a keby som povedal, že chcem z fakulty niekam odísť, tak ma nepustia, hlavne nie do Francúzska. Ale keď to ty vybavíš bez toho, že by som ja do toho bol zamiešaný, pôjdem. Nemám s tým ťažkosti, pretože Francúzsko ma vždy priťahovalo“.

On rozmýšľal troška, potom sa

radil v Paríži s miestnym predstaveným pre misie a spolu predostrel žiadosť parížskemu kardinálovi. Ten súhlasil a žiadosť o moje preloženie predložil do Ríma na kongregáciu pre biskupov, lebo vtedy bolo ešte všetko riadené z Ríma. Prefektom kongregácie bol vtedy kardinál Confalonieri, ktorý bol predtým sekretárom Kongregácie pre semináre, takže on mňa menoval aj do seminára vo Viterbe. Mal veľké slovo aj na kongregácii pre semináre a preto nemohli nič namietat, keď žiadal, aby ma uvoľnili pre prácu medzi slovenskými krajanmi vo Francúzsku. Najprv sa však tak formálne pýtali mňa, či miesto v Paríži prijímam. Keď som dal pozitívnu odpoveď, potom Confalonieri jednoducho žiadal kongregáciu pre semináre, aby ma uvoľnil pre duchovnú správu Slovákov vo Francúzsku.

Rektor nášho seminára sa akurát objavil v Ríme na kongregácii, keď to vybavovali. Tam mu povedali: „Ideme vám zmeniť profesora dogmatiky“. Ten bol prekvapený a keď sa vrátil, pri stole mi hovorí: „Professore, che cosa ci combina lei? – čo nám to kombinuješ?“ Ja som žmurkol na neho, a on ako vtipný Talian, si hneď domyslel, čo chcem a prehodili sme reč na inú tému.

On sa totiž obával, aby mu tam nedali za profesora dogmatiky toho,

ktorý bol predtým mojim nástupcom na filozofii. Bol to istý klerista z južného Talianska, ktorého on nechcel.

Nakoniec som im však povedal: „Predpokladám, že keď sa o tom už tu hovorí, tak asi je to už v kotli, a ak sa to uvarí, ja odchádzam od vás do Paríža za farára pre Slovákov.“

V tom čase bol u nás vo Viterbe vizitátor talianskych regionálnych seminárov, Mons. Alicini, ktorý bol vlastne taký náš prvý predstavený na kongregácii. On o deň nato šiel do Ríma a odtiaľ doniesol menovanie pre nového profesora dogmatiky. Takto som skončil svoju misiu vo Viterbe. Rektor to potom oznámil profesorskému zboru a žiakom som to povedal ja. Nasledovali veľké a dojemné lúčenia.

Z Viterba som odišiel na konci školského roka, t. j. začiatkom júla 1962. Ale nemohol som hneď vycestovať do Paríža, lebo boli troška také administratívne priťahy. Totiž ja som šiel do Francúzska na dlhší čas a k tomu som potreboval dlhodobé vízum. Na to som musel čakať 3-4 mesiace, takže som prakticky odchádzal až v novembri v 1962.

Z rozhovoru prepísal a upravil F. Vnuk

Blahorečenie a svätorečenie sú najvyššie počty, akými Katolícka cirkev prejavuje svoju vďačnosť a úctu hrdinom viery. Takým hrdinom bol aj záhrebský arcibiskup Alojz Stepinac (1898-1960). Žil v mimoriadne krutom čase, ktorý ho postavil pred mnohé ťažké situácie a mnohé náročné skúšky, ktoré vytvorila kritická geopolitika a veľmocenské zásahy do európskeho priestoru, v ktorom prebiehali jeho životné osudy.

Narodil sa v Rakúsko-Uhorsku, za kňaza bol vysvätený v Taliansku, svoje kňazské pôsobenie začal v Juhoslávii, najrušnejšie obdobie svojho života preživil v nezávislom Chorvátsku, bol prenasledovaný, falošne obvinený a odsúdený tribunálom komunistického Titovho režimu.

Román by sa dal napísať o jeho pohnutom živote. Počas prvej svetovej vojny bojoval ako rakúsko-uhorský občan na talianskom fronte, kde padol do zajatia. Po vojne spočiatku váhal, no neskôr sa rozhodol pre kňazské povolanie. Teologické štúdium absolvoval v Ríme, kde kňaza bol vysvätený v 1930. Po vysviacke sa vrátil do rodnej vlasti, kde sa osvedčil nielen ako horlivý kňaz v pastoračnej službe, ale aj v charitatívnej a organizačnej činnosti. V roku 1934 bol vysvätený za pomocného biskupa v Záhrebe. Bol vtedy najmladším biskupom Katolíckej cirkvi. V decembri 1937 zomrel záhrebský arcibiskup Antun Bauer a Stepinac sa stal jeho nástupcom.

V tejto súvislosti sa žiada povedať, že arcibiskup Stepinac bol veľkým a úprimným priateľom Slovákov a Slováčkov. Je známe o ňom, že kedykoľvek prišiel do Ríma, navštívil Slovenské vyslanectvo pri Sv. Stolicí. Karol Sidor vo svojich Vatikánskych denníkoch spomína jeho návštevu 15. februára 1941 a zaznamenáva: „Dojem z tohto arcibiskupa mám ten najlepší... Je človekom, kňazom a patriotom. Požíva úplnú dôveru svojho ľudu.“ A opäť 5. júna 1941 zaznamenáva: „Arcibiskup Stepinac ma dnes poctil svojou dvojhodinovou návštevou.“ Stretli sa opäť 29. a 30. apríla 1942. Vo februári 1942 mu krajan z Chorvátskeho Grobu poslali „vyšívanú infulu“ a Sidor zariadil, aby bol pozvaný na Slovensko. Návšteva bola pripravená, ale z politických dôvodov sa musela odložiť a potom sa už nekonala. No napriek tomu záujem arcibiskupa Stepinaca o Slovensko a o vývoj situácie u nás pokračoval a sa prehlboval.

V moderných dejinách Balkánu a v živote arcibiskupa Stepinaca bol rok 1941 prelomovým rokom. Totiž v apríli 1941 Nemecko a Maďarsko napadli Juhoslávii. Na troskách porazenej Juhoslávie sa zrodil Nezávislý chorvátsky štát. Ako drvivá väčšina Chorvátov aj arcibiskup Stepinac privítal jeho vznik. Ale ako kresťan a biskup nemohol sa mlčky dívať na krivdy, ktoré sa diali pred jeho očami. Verejne ich pranieroval a odsudzoval, zastával sa prenasledovaných a ukrivdených a pomáhal – ako o tom svedčí jeho obdivovateľ majster-sochár Ivan Meštrovič – „kde len mohol a ako sa len dalo“. Postulátor jeho kanonizácie, Mons. Juraj Batelja poukazuje, že na Kongregácii pre blahorečenie sa nachádza 40000 strán svedeckého materiálu. Sú to prísahy overené svedectvá ľudí, ktorí boli zachránení jeho intervenciou a jeho osobným nasadením.

V jeho prospech svedčili ľudia, ktorí boli prenasledovaní, ohrození, v sociálnej biede a v nebezpečnosti života.

Po skončení vojny bola v roku 1945 obnovená Juhoslávia. Vlády sa zmocnili komunisti, vedení svojím partizánskym veliteľom Jozefom B. Titom. Titova Juhoslávia patrila k najododdanejším satelitom Sovietskeho zväzu a citeľom „veľkého Stalina“. Podľa sovietskeho vzoru začalo prenasledovanie Katolíckej cirkvi s vy-

sloveným cieľom jej odtrhnutia od Ríma. Stepinac sa znovu postavil na stranu ukrivdených a prenasledovaných.

Komunizmus, viac ako všetky iné diktatúry a totalitné systémy, neznaša kritiku a svojich protivníkov bezohľadne likviduje žiaľom alebo popravou. Arcibiskup Stepinac bol zatknutý hneď po tom, čo partizánske oddiely vtrhli do Záhrebu, 17. mája 1945. Tento krutý zásah proti nevinnému kňazovi vyvolal také

rozhorčenie v Chorvátsku i v zahraničí, že ho po dvoch týždňoch z väzby prepustili s výstrahou, „aby si dával pozor.“

Ale Stepinac sa nedal zlomiť a zastrašiť; ani väzením ani nijakými hrozbami komunistickej vládnymoci. Nebojácne pozdvihol svoj varovný hlas. Protestoval proti prenasledovaniu nevinných, proti nespravodlivým zásahom a opatreniam komunistického režimu. Dňa 20. októbra 1946 adresoval belehradskej vláde list, v ktorom pouka-

zoval, že od skončenia vojny bolo v Chorvátsku zavraždených 273 kňazov, 169 kňazov bolo uväznených a 89 je nezvestných.

V konfrontácii katolíckeho arcibiskupa s tyranským režimom všetku moc mali v rukách protivníci Stepinaca a Katolíckej cirkvi, a tí sa rozhodli bezbranného arcibiskupa natrvalo umlčať. A tak 18. septembra 1946 bol Stepinac opäť zatknutý. Dňa 30. septembra 1946 sa začal typický komunistický monsterproces proti Stepinacovi a jeho 15 spoločníkom. Arcibiskup bol odsúdený na 16 rokov väzenia.

Jeho odsúdenie pobúrilo všetkých ľudí dobrej vôle na celom svete. Pápež Pius XII. nazval celú túto tragédiu „najsmutnejším procesom“ (tristissimo processo). Protestovali vlády, jednotlivci, cirkevné i svetské inštitúcie, ba aj dve americko-židovské organizácie. V britskej snemovni prehovoril dňa 1. novembra 1946 Mr. Winston Churchill: „Tento proces sa pripravoval v politických kruhoch... Proces nevychádzal z princípov spravodlivosti; bol hrubou urážkou spravodlivosti. Titovmu režimu vôbec nejde o spravodlivosť, ale iba o potlačenie a umlčanie opozície... Stepinac bol jedným z mála tých veľmi zriedkavých osobností v Európe, ktorí pozdvihli svoj hlas proti nacistickej tyranii v čase, keď bolo preňho veľmi riskantné a nebezpečné gesto“.

Necelé dva roky po procese so Stepinacom (v júni 1948) bol vyobcovaný z Kominterny Jozip Broz Tito a jeho Komunistická strana. Z obdivovaného partizánskeho hrdinu sa zo dňa na deň stal „krvavý pes Tito“. Ekonomická situácia prinútila Juhoslávii ísť s klobúkom v ruke k západným kapitalistom a prosiť o pomoc. Tam im povedali, že jednou podmienkou pomoci bude prepustenie Stepinaca z väzenia. A tak v jeseni 1951 Stepinac dostal ponuku, že môže odísť ako slobodný človek do Ríma. Arcibiskup však odmietal opustiť svoj ľud a radšej volil domáce vyhnanstvo v rodnej obci. Dňa 5. decembra 1951 bol premiestnený do rodnej obce Krašič, kde v ústraní preživil posledné roky svojho života.

Asi rok po prepustení z väznice (29. novembra 1952) mu pápež Pius XII. udelil kardinálsky klobúk. Táto pocta a verejné uznanie jeho martýria potešila celý svet, ale rozžúrila Titovu vládu; natoľko, že Juhoslávia prerušila diplomatické styky s Vatikánom.

Stepinac opustil väznicu v Lepoglave s podlomeným zdravím. Mnohí jeho prívrženci tvrdia, že vo väzení mu systematicky primiešavali do jedla chemikálie olova, arzenu, kadmia a iných ťažkých kovov, ktoré spôsobili jeho predčasnú smrť 10. februára 1960 (oficiálne diagnóza bola: polycythemia). Mal iba 61 rokov.

Správu o jeho smrti prijala katolícka verejnosť so zármutkom. Pápež Ján XXIII. slúžil slávnostnú zádušnú omšu v bazilike sv. Petra.

V očiach svojich rodákov Stepinac bol trpiteľ za vieru, mučeník a národný hrdina. Proces blahorečenia bol zahájený v októbri 1981. Pápež Ján Pavol II. s veľkým porozumením podporoval akciu. Uznal Stepinacovo hrdinstvo a martýrium za vieru, čím bol proces urýchlený. Blahorečenie sa konalo 3. októbra 1998 v chorvátskom pútnickom meste Marija Bistrica za prítomnosti pápeža Jana Pavla II. Pápež pri tom ocenil hrdinstvo arcibiskupa slovami: „Bol vynikajúcou postavou Katolíckej cirkvi, ktorý na svojom

Pozastavená kanonizácia bl. Alojza Stepinaca, biskupa-mučeníka

tele a na duchu musel znášať krutosti komunistického systému... mužom, ktorý našiel silu a odvahu čeliť trom veľkým zlobám 20. storočia – fašizmu, nacizmu a komunizmu.”

V podobnom duchu hodnotil jeho veľké zásluhy aj pápež Benedikt XVI., ktorý počas svojej apoštolskej návštevy Chorvátska v roku 2011 vydal o ňom ďalšie pekné svedectvo: “Stepinac vedel, ako odporovať každej forme totality. Postavil sa na obranu židov, pravoslávnych a všetkých prenasledovaných... a potom pod nadvládou komunizmu sa stal advokátom svojich veriacich, hlavne mnohých prenasledovaných a zavraždených kňazov.”

Povzbudení týmito svedectvami najvyšších predstaviteľov Cirkvi, chorvátski katolíci vyvinuli veľké úsilie, aby ich národný hrdina bol vyhlásený za svätého. Proces kanonizácie pokračoval veľmi slubne. Boli predložené zázraky, ktoré sa stali na jeho príhovor a ktoré overila a schválila špeciálna vatikánska lekárska komisia, ako aj teologickí odborníci Kongregácie pre svätorečenie.

Keď sa už zdalo, že nič nestojí v ceste, vynorili sa námietky zo strany Srbskej pravoslávnej cirkvi, srbských politikov, srbskej diplomacie. V januári 2016 vyšlo najavo, že srbský patriarcha Irinej poslal list pápežovi Františkovi, v ktorom žiada “aby otázka kanonizácie kardinála Stepinaca bola zastavená a celá záležitosť prenechaná neomylnému Božiemu súdu.” Podobne žiadal aj srbský prezident Tomislav Nikolič pri stretnutí s pápežom Františkom v septembri 2015: „Katolíci i pravoslávni kňazi rovnako trpeli pod komunizmom, a preto Katolícka cirkev môže pokladať Stepinaca za mučenika, ale prv než ho vyhlási za svätého by mala preskúmať, prečo mlčal počas druhej svetovej vojny, keď sa páchalo tak veľa zločinov.” K tejto námietke iba toľko, že Stepinac nemlčal. Nemlčal tak, ako nemlčal ani Pius XII.; ale to nijako nebráni určitým ľuďom a skupinám v ich úsilí prekaziť proces blahorečenia pápeža a svätorečenie arcibiskupa.

Na všeobecné sklamanie chorvátskych katolíkov – a nielen ich – pápež František rozhodol, aby sa postupovalo pomaly a opatrne. Ustanovil zmiešanú katolícko-pravoslávnu komisiu, ktorá má znovu prešetriť celý proces. Záhrebský arcibiskup, kardinál Josip Bozanič to nazval “ekumenické gesto”, kde Cirkev vstupuje do diskusie s kýmkoľvek a to aj v takých sférach, ktoré doteraz boli jej exkluzívnou záležitosťou. Arcibiskup diecézy Split-Makarska, Marin Barišić vykladá zásah pápeža Františka v tom zmysle, že pápež už kanonizoval Stepinaca in pectore a má v úmysle vyhlásiť ho za svätého verejne, keď sa vyjasnia určité a nateraz kontroverzné problémy.

Toto všetko však nemôže zakryť dojem, že Katolícka cirkev robí ústupky tam, kde to vôbec nie je potrebné. V tomto prípade príslušná cirkevná autorita mala jasne a jednoznačne povedať, aké je stanovisko Cirkvi v danej situácii. Pokojne vysvetliť našim odlúčeným bratom a politickým kritikom, že tu ide o čisto vnútornú záležitosť Cirkvi, čo by sa malo rešpektovať tak, ako Cirkev rešpektuje vnútorné záležitosti iných inštitúcií.

FRANTIŠEK VNUK

(Pokračovanie z 5. strany)

PETER MAMONOV: - ...Mal som štyridsaťpäť rokov, keď vo mne povstali všetky tieto dôležité otázky... Keď vznikla táto najvážnejšia otázka života – prečo (načo)...? a vždy „prečo“... načo idem do práce? prečo som prišiel na toto vysielanie? prečo o tom hovorím? prečo – načo žijem?

Mal som všetko. Mal som slávu, mal som prácu, ženu, deti, mal som peniaze... Ale nemal som dôvod, prečo žiť. Stratil som zmysel života. Z tejto situácie, z pozície márnotrátneho syna, prečítajúc toto podobenstvo, som veľmi plakal a ako sa to povie dnešným jazykom – prerazilo ma to... Pomaličky som sa začal škriabať, začal so si čítať knižočku modlitieb. Mám veľmi smiešnu svoju prvú, maličkú modlitebnú knižku, v ktorej som si značil, s ktorými modlitbami súhlasím a s ktorými nie... Tak... Ako hovorí jeden môj priateľ, kňaz: bližšími krokmi do kráľovstva nebeského... Veď požehnanie (pokoj) sa môže nachádzať v troch neumytých tanieroch. Preto ak sa podarí byť takto pred tvárou Pána a každý deň robiť drobné, ale každý deň, vždy, robiť tieto drobné krôčiky smerom k Bohu, tak život začína nadobúdať nový zmysel, začína sa meniť. Zásadne sa začína meniť. Objavujú sa noví ľudia, nový okruh komunikácie, nové životné záujmy. Nové zvyky, záľuby... Veď ako povedal Puškin: Zvyk nám je zhora daný: zámenou šťastia je on...

Je to o návykoch. Preto je veľmi vážne, na čo si zvykáme. A zvykáme si na to, čo milujeme. Vďaka vašej pomoci som sa zoznámil s dielom Izáka Sýrskeho, ktorý mi dal pochopiť, že Boh je Lásky, a svetlo tejto lásky nás zaliava... A Otec nám beží v ústrety, na ruku nám dáva prsteň, znak našej synovskej dôstojnosti... Mne to zmietlo celý môj život, všetky istoty... Všetko sa zásadne zmenilo...

METROPOLITA HILARION: - Povedali ste jednu vážnu vec. Chcel by som našim divákovi vysvetliť, že ľudia veľmi často hovoria: V čom je vlastne rozdiel medzi veriacim a neveriacim...? Žijú všetci spolu, chodia do práce, chovajú sa viac-menej rovnako, neraz býva, že neveriaci sú slušnejší ako veriaci...; V čom teda tkvie zmysel? Povedali ste veľmi vážnu skutočnosť – mali ste všetko; peniaze, slávu, rodinu, deti... teda všetko to, čo človek potrebuje na to, aby bol šťastný... A neboli ste šťastný, nemali ste zmysel života... Teda, to čo človeku dáva Boh, to je to, čo nie je možné opísať žiadnymi slovami. To je ten rozmer v živote, ktorý celému ľudskému životu dáva zmysel. Lebo v podstate my všetci robíme jedno a to isté, veriaci či neveriaci. Práca sa môže páčiť alebo nepáčiť, rodinný život sa dári alebo nevyjde... Býva to u jedných i u druhých. Ale veriaci človek, keď ide do práce, chápe, že tým vlastne slúži Bohu. A ľubovoľnou profesiou (ktorá nie je hriech) môžeme oslavovať Boha...

PETER MAMONOV: - To je veľmi vážny moment...!

METROPOLITA HILARION: - Znamená to, že slúžiť Bohu môže nielen kňaz, ale aj herec, básnik, spisovateľ, zametač, robotník vo fabrike...ktorkoľvek...

Tá situácia, ktorú ste opísali, že človek sa má vždy cítiť ako ten, kto kľáči pred Milosrdným Otcem... Kto môže zakázať, povedzme robotníkovi vo fabrike, vnútorne pred Bohom byť v práve takejto pozícii a robiť si svoju

robotu, hoc aj jednoduchú mechanickú...?

PETER MAMONOV: - Prekážať si môže len on sám. Vo všetkom sa rozhodujeme sami. Sme slobodní, lebo milovať môže len slobodný človek. Milovať možno len na základe rozhodnutia. Preto nás Pán stvoril ako slobodných. A naša voľba... Povedali ste veľmi vážnu vec: slúžiť Bohu – oslavovať Boha – je možné vždy a pri akejkoľvek činnosti. I pri čistení zubov, počúvaní rockovú hudbu, ktorú mnohí tak neznášajú... Tu je dôležitá

Boh je predovšetkým prameň lásky. On sám je Lásky. Ba ak aj trestá, tak nie preto, aby sa pomstil, ale aby naučil.

PETER MAMONOV: - „Nakazanie ot slova „nakaz“... (Slovo trest je odvodené od slova príkaz...)

METROPOLITA HILARION: - Presne tak. A Izák Sýrsky obdivuhodne o tom píše.

Projekt, na ktorom sme spolupracovali spočíval v tom, že sme pripravovali zvukovú nahrávku mojej knihy o Izákovi Sýrskom. Knihu som napísal takmer pred dvadsiatimi rokmi. Vy ste čítali všetky citácie

Možnosť slúžiť Bohu má každý

jedna vec: keď nastupuje v živote viera, začínáš si uvedomovať, že si neustále pred Ním – pred Bohom.

Rozpoviem vám jednu zaujímavú epizódku. Som zberateľom vinylových platní. V jednom obchode som si prezeral a vyberal tieto platne.

Naraz som si všimol, že kolega vytiahol presne tú, o ktorú som mal veľký záujem. Položil ju nabok a išiel si prezrieť ešte iné veci. Moja prvá myšlienka bola: kým on tam kdesi chodí, zobrat' ju, rýchlo zaplatiť a zmiznúť... Stop! hovorím si... A Pán?! Veď On vidí... Premohol som sa a nezobral som ju. No čo si myslíte, keď som na to miesto opäť prišiel, taká istá platňa bola tam... Doslova, akoby ma čakala! Takto Boh koná! Ak my svoje konanie podriaďujeme Jeho prikázaniu, tak On sa nám odpláca stonásobne... dobrým pocitom, vnútorným pokojom, svojou milosťou.

Tejto maličkaj skúsenosti viery, ktorá sa vo mne nazbierala za dvadsať rokov života v Cirkvi (a viem, že ju už mám), sa nikdy nezrieknem, lebo už nechcem nič iné. Chceme patriť len tam – ako posledný, slabý, ale len tam.

METROPOLITA HILARION: - Niekoľkokrát ste spomenuli Izáka Sýrskeho, meno ktorého je našim televíznym divákovi pravdepodobne neznáme.

Chcem im porozprávať, ako sme sa my dvaja zoznámili. Dnes sme sa prvý krát stretli osobne, asi pred dvadsiatimi minútami, ale poznáme sa už niekoľko rokov. Spolu sme pripravovali jeden projekt.

Je taký svätec, ktorý žil v VII storočí v Sýrii. Bol to mních žijúci na púšti, pustovník. Písal knihy. Ba dokonca je možné, že tie knihy nepísal, ale „rozprával“ ich svojim žiakom a tí ich zapisovali. Keď oslepol, svoje diela už len diktoval. Tieto práce sú adresované sýrskym pustovníkom obdobia VII. storočia, ale dodnes ich čítajú najrozličnejší ľudia po celom svete. Nielen mnisi a pustovníci.

Vy stále čítate jeho knihy. Prečo? Ja Vám aj odpoviem: preto, lebo Izák Sýrsky dokonale podivuhodným a neopakovateľným spôsobom hovorí o Božej láske. Dostojevský čítal Izáka Sýrskeho a mnohé jeho myšlienky prešli do poučenia starca Zosimu v románe „Bratia Karamazovci“. Príliš často ľudia zabúdajú na to, že Boh je láska a myslia si, že Boh, to je ktosi, kto v lepšom prípade za zlo potrestá a dobro odmení. Dokonca niekedy takto učia aj deti: nerob zlo, Pánbožko ťa potrestá. Samozrejme, Boh môže aj trestať. No je dôležité, že

Izáka Sýrskeho a ja som čítal svoj autorský text. Týmto spôsobom sme spoločne vnútorne prežili slová tohto vynikajúceho autora. A potom, mnohokrát počúvajúc rôzne interview s vami, som vnímal, že sa neustále odvolávate na Izáka Sýrskeho. Cítim sa poctený.

PETER MAMONOV: - Znova a znovu čítam túto knihu. Pri každom novom čítaní, tak ako pri Svätom Písme, objavujem to, čo mi bolo ukryté predtým. Jednoduché veci a také obdivuhodné! Napríklad „čnosť – matka smútku“ – píše otec Izák. Čnosť vykonaná bez žiaľu sa nestáva čnosťou. Znamená to, že keď konáš dobro, buď pripravený na ťažkosti. Chceme konať dobro a zároveň túžime, aby sa ono k nám okamžite vrátilo.

METROPOLITA HILARION: - Aby ono bolo ocenené a aby sme získali odmenu...

PETER MAMONOV: - Izák Sýrsky píše: „Pokrm chudobných sa protiví bohatým“. Hovorí o tom, že ak človek spoznal inú potravu, iný život, nebude už brať drogy, piť atď. Tento moment je veľmi vážny nielen pre dnešnú mládež, ale aj pre mňa samého. V týchto náhradách nemôže spočívať šťastie, vnútorný pokoj, blaženosť, po ktorých tak túžime. Stvorenie sme totiž ako nesmrteľní, ako tí, čo majú spočinúť v Bohu v raji. Túžime po večnom šťastí, naivne sa spoliehajúce, že ho nájdeme v heroíne. Ale tam ho niet, lebo diabol nemá nič, preto ani nič nemôže dať!

Všelijakými zlozvokmi som bol opantaný, a čo – i teraz ešte všeličo pride na myseľ... Ale som si pevne istý, že tam neexistuje to, čo má iba Boh. „Pokrm chudobných sa protiví bohatým“ – toto si neustále nosím v srdci. Zdalo by sa, že Izák Sýrsky, ktorý žil v VII. storočí, je i dnes s nami.

METROPOLITA HILARION: - Je tu a hovorí, akoby žil v našich časoch.

PETER MAMONOV: - Hovorí tak zrozumiteľne, akoby poznal celý náš život. Preto si ja nabadúce dobre rozmyslím, čo urobím, pred tým, ako to urobím. Bol to pre mňa obrovský objav. A nedá sa z neho čítať veľa naraz: dve – tri frázy, potom odložiť... A s tým sa dá žiť niekoľko dní.

METROPOLITA HILARION: - Mal som dvadsať rokov, keď som svoj život zasvätil Bohu. Bolo to vo Vilňuse, v kláštore Svätého Ducha. Žil som v mnišskej cele, steny ktorej boli oblepené bielymi tapetami. Pri istej príležitosti som si na tú stenu napísal ktorýsi výrok svätého Izáka Sýrskeho. Len tak, aby som si ho za-

pamätal. Potom sa mi to tak zapáčilo, že o krátky čas boli celé steny popísané výrokmi tohto svätca. Žil som v tejto svojej izbe, kedykoľvek som mohol pohliadnuť na stenu a prečítať si, čo mi dnes Izák Sýrsky hovorí.

Chcel by som pripomenúť ešte jeden jeho výrok, ktorý Vy samozrejme poznáte: „Nenazývaj Boha spravodlivým. Lebo ak by bol Boh spravodlivý, ty by si za svoje hriechy bol už dávno v pekle. A Boh namiesto toho, aby ťa potrestal, za teba vydal to dobré a najlepšie čo mal – Svojho

Syna.“

Tu sa vraciame k téme márnotrátneho syna. Otec nielen čakal svojho syna, vyšiel mu v ústrety, vybehol, ako hovoríte; on sa mu hodil okolo krku a dal mu prsteň, odznak synovskej dôstojnosti. Tak aj Boh čaká a miluje každého človeka. Izák Sýrsky pripomína: „Nemysli si, že Boh niekoho miluje viac a niekoho menej. Alebo že viac miluje spravodlivých a hriešnikov menej. V láske Božej nieto stupňov „viac“ alebo „menej“. Boh miluje všetkých! Teba miluje, miluje každého. A ak to necítiš, to nie preto, že ťa Boh menej miloval, ale preto, že ty menej miluješ Jeho. Ak cítiš, že si ďaleko od Boha...“

PETER MAMONOV: - Bôžiky – modly v srdci... Miesto je obsadené. Naše srdce má len obmedzené rozmery. I duša má obmedzené rozmery...

Metropolita Hilarion: Boh klope a ty neotváraš. Prihovára sa ti slovami od tvojich uší a ty Ho nepočuješ...

PETER MAMONOV: - Boh stvoril celý tento svet okolo teba a ty nevidíš. Či to vzniklo len tak, samo odseba? Včera som počul, jeden múdry človek to povedal, že pravdepodobnosť toho, že svet vznikol sám od seba je desať na mínus päťdesiatdva (10-53), čo znamená prakticky nula. Teda – pokračoval on – pravdepodobnosť existencie Boha je všetko ostatné.

METROPOLITA HILARION: - Celkom správne.

PETER MAMONOV: - Človeče – rozmyšľaj, uvažuj, keď už si taký rozumný...

METROPOLITA HILARION: - Pravdepodobnosť, že Boh existuje, že sa o nás stará a miluje nás je stopercentná...

Žiaľ, náš čas vypršal. Tu by som sa chcel s vami rozlúčiť a aj s našimi televíznymi divákmi a poďakovať Vám za účasť v tomto našom programe a za všetko to dobré, čo robíte.

PETER MAMONOV: - Ďakujem všetkým. Chcem vám povedať ešte jednu vec, ktorú mám na mysli... Zabúdame na to, že Pán kvôli nám vystúpil na kríž... A my si od Neho žiadame poriadok, zdravie... – to nie sú tie pravé dary! Po inom nám treba túžiť! Byť spolu s ním... Pri všetkom a vo všetkom, čo nám On v živote dáva...

METROPOLITA HILARION: - Amen!
PETER MAMONOV: - Amen!!!

Podľa televíznej relácie zo dňa 27. 2. 2016 na RTR – Rossija24 preložil Pavol Ondrik

XXXIV.

Vo svojom päťzväzkovom diele „Očerki ruskoj smuty“ A. I. Denikin ani raz nespomenul ruských slobodomurárov, ich spojenie s ďalšími zahraničnými lóžami, ani lôžu „Najvyššia rada Ruska“, ktorej členom bol i A. F. Kerenskij a členovia jeho vlády. Ako i ďalší ruskí generáli, zrejme ani on nevenoval pozornosť slobodomurárskym predstavám o prestavbe sveta. Preto sa i Nemci spoliehali na to, že revolucionári budú poslušným nástrojom v ich rukách a s ich pomocou bude možno likvidovať východný front. Lenin splnil slobodomurársku úlohu tým, že uskutočnil vojenský prevrat roku 1917, zvrhol dočasnú vládu a nechal rituálne popraviť cára Mikuláša II. a jeho rodinu (bola to najkrvavejšia vražda monarchov v dejinách), prakticky zmiatol Cirkev z povrchu zemského a šľachta i ostatné stavy, ako i tradičné a patriarchálne zriadenie Ruska i iných národov bývalého impéria, upadli do zabudnutia. Lenin sa taktiež pomocou západných „bratov“ snažil ustanoviť sovietskú vládu v Zakaukazsku a na Ukrajine, bez ktorých by sovietska republika nemohla existovať.

Ako píše A. Goľpern, posledné zasadanie lôže „Najvyššia rada Ruska“ sa konalo na začiatku septembra 1917 po príchode kyjevských „bratov“ Grigoroviča-Barského a Čebakova. Čo je najzaujímavejšie, na tomto zasadaní sa nehovorilo o boľševickom prevrate, hoci o tom mali správy prítomní členovia dočasnej vlády. Viedli sa rozhovory o nezávislosti Ukrajiny. Goľpern píše nasledovne: „Bola to jediná schôdza Najvyššej rady v plnom zastúpení v revolučných mesiacoch – na ostatných Kyjevčania neboli. Na tejto schôdzi bol prítomný i N. Čcheidze. Grigorovič-Barskij a Čebakov prišli do Petrohradu, aby podľa vlastných slov otvorili oči vláde vo veci Ukrajiny, ktorá sa v tom čase nachádzala v pozícii odtrhnutia od Ruska a prikláňala sa k orientácii na Nemecko. Chceli prinútiť dočasnú vládu zápasť s týmto separatizmom. Na zasadaní Najvyššej rady Kyjevčania horko plakali, že vláda zašla vo svojich ústupkoch príďaleko. Všetci členovia Najvyššej rady, vrátane Čcheidzeho, súhlasili s nutnosťou vystúpenia dočasnej vlády proti ukrajinským separatistom. V príslušnom duchu bolo prijaté rozhodnutie o pôsobení na dočasnú vládu. Táto schôdza bola posledná...“ Dočasná vláda po týchto udalostiach v podstate pokojne odovzdala moc boľševikom a rovnako pokojne sa stiahla do zahraničia. Mnoho členov lôže Najvyššia rada Ruska sa potom stretávalo v Paríži – Kerenskij, Konovalov, Balavinskij, Volkov, Demidov a samotný Goľpern (Gegečkori, Čcheidze a Čchenkeli sa v tom čase nachádzali v Gruzínsku a zaujali vysoké posty vo vláde Žordaniju). V Paríži bolo rozhodnuté ustanoviť slobodomurársku organizáciu, do ktorej boli uvedení N. D. Avksentiev a Rubinstein. Za generálneho sekretára bol vybraný Demidov. Ďalšie správy o činnosti tejto organizácie nemáme, hoci je známe, že

ruský emigrant Čajkovskij hral po týchto udalostiach v slobodomurárstve dôležitú rolu.

21. decembra 1919 konvent lôže Grand Orient nedvojzmyselne oznámil: „Slobodomurárstvo, ktoré s plným súhlasom privítalo pád cárizmu a s obrovskou sympatiou sledovalo osloboditeľské úsilie ruského národa, musí nezaujato posúdiť históriu ruskej proletárskej revolúcie, doktrínu a metódy sovietskej republiky, akcie boľševickej vlády a jej výsledky. Po tomto objektívnom skúmaní musí slobodomurárstvo porovnať

MERAB SURGULADZE

v ekonomickom rozvoji krajiny. Neslýchané! Mnohí komunisti boli šokovaní. Všetko sa však dialo podľa slobodomurárskeho projektu. Po ovládnutí obrovského územia bolo možné aplikovať na ZSSR skúsenosť z USA. Všetko by postupovalo podľa plánu, keby roku 1924 Lenin neumrel.

XXXV.

KREMEĽSKÁ LÓŽA
A STALIN

Existenciu Kremel'skej lôže možno historicky zaradiť do 20.

Veľkolóža Astraiy, dcérska lôža Rádu martinistov. Jej predsedom sa stal Boris Astramov. Ako sme už spomenuli, francúzskym slobodomurárom bolo ZSSR veľmi sympatické, považovali ho za svojho nasledovateľa. Franko-slobodomurári sa snažili udržiavať kontakt so sovietskou vládou a prostredníctvom Astramova chceli vykonávať svoju politiku. V tajných archívoch KGB dodnes zostáva Astramovov list Stalinovi z 11. februára 1926, v ktorom známy slobodomurár radí „vodcovi všetkých národov“ urobiť zmeny

ZSSR. Stalinský i nacistický režim priviedol na medzinárodnú scénu finančnú krízu 30. rokov a následne uvrhol ľudstvo do Druhej svetovej vojny. Stalin svojou politikou transformoval a premenil ZSSR na svetovú veľmoc. Práve táto politika umožnila v Nemecku národným socialistom chopiť sa moci, vyprovokovala Druhú svetovú vojnu a rozšírila idey komunizmu do Európy. Dokonca i Čína sa „prefarbila“ na červeno.

Roku 1945 Stalin ovládol celú Východnú Európu a premenil ju na socialistickú. Dopustil sa však

Revolúcia - alebo?

Snímanie symbolu cárskeho Ruska, dvojhlavej orlice, z Kremľa roku 1935

doktrínu a prax boľševikov s vlastnými ideálmi a princípmi Francúzskej revolúcie, sformovanými v Deklarácii práv človeka a občana.

„Konvent týmto stanoviskom síce zdržanlivo, ale v plnosti odobril sovietskú vládu. Slobodomurári zrejme nechceli verejne deklarovať svoju účasť na krvavých udalostiach v Rusku. Lenin bol zaiste oboznámený so slobodomurárskou činnosťou a udržiaval so slobodomurármi tajné kontakty. Tento zanietený komunista nenávidiaci buržoáziu a vykorisťovanie, zrazu na 10. zjazde komunistickej strany vyhlasuje NEP – novú ekonomickú politiku, do ktorej zapojil drobných vlastníkov a súkromný element

rokov 20. storočia. Podľa slov P. Ivanova, ktorý našiel v zahraničí materiály o tejto lôži, boli v tej dobe známe dve vplyvné lôže: kremel'ská a pronemecky orientovaná lôža. Ivanov pomenúva i veľmajstra Kremel'skej lôže Karla Radeka. V parížskych archívoch, do ktorých sa podarilo historikom preniknúť až v rokoch 1993-1994, bol nájdený list Karla Radeka z roku 1930 „bratom“ do USA. Veľmajster v danom liste prosí amerických slobodomurárov o intervenciu u prezidenta Roosevelta, aby de facto uznal ZSSR. Podľa všetkého Kremel'ská lôža prestala existovať roku 1937.

V auguste 1922 bola z iniciatívy francúzskych slobodomurárov osnovaná v ZSSR

vo vláde a odovzdať funkcie červeným slobodomurárom. Nič viac, nič menej! No Stalin sám seba považoval za vodcu svetového proletariátu a vodcu svetovej revolúcie. Samozrejme vedel o starých väzbách medzi slobodomurármi a ruskými revolucionármi. Vedel i o sile celosvetového slobodomurárstva, no napriek tomu sa mu vzoprel a mnohí slobodomurári v ZSSR boli buď potláčaní, alebo popravení. Historik P. Ivanov sa čuduje skutočnosti, že Astramov dostal celkovo iba tri roky vyhodenia za svoju opovázlivosť. Stalin mal zrejme rád odvážnych ľudí...

Slobodomurárstvo urobilo veľmi veľa pre svoj nový štát tesne pred medzinárodným uznaním

podobnej chyby ako Pavol I. i Napoleon I., považujúc sa za veľkého človeka. Práve to londýnska veľkolóža neodpúšťala nikomu, ba čo viac, nikomu nebolo povolené používať idey slobodomurárstva a podporovať ho na svoje osobné ciele. Stalin zomrel roku 1953 a doteraz mnohí historici sporia o príčine jeho smrti. Niektorí sa domnievajú, že bol otrávený.

Treba osobitne poznamenať, že Stalin posunul na vedúcu pozíciu vo svete aj druhý štát, taktiež založený na slobodomurárskych princípoch – USA. Po Druhej svetovej vojne sa tejto superveľmoci otvorili dvere do Európy. Stalinský totalitárny systém nemohol odporovať práve liberálnemu ame-

rickému systému až do svojho pádu 25. decembra 1991.

XXXVI. KTO ZAČAL DRUHÚ SVETOVÚ VOJNU?

Mnohí historici považujú Adolfa Hitlera za strojcu Druhej svetovej vojny, za syna pekiel, blázna a paranoika. Udalosti roku 1939 vyvolávajú u mnohých bádateľov údiv. Prečo Hitler napadol Poľsko? Na túto otázku doteraz nikto nedokáže uspokojivo odpovedať.

Hitler nemohol mať vernejšieho spojenca než je Poľsko, aj samotný Mussolini v tom čase zaujímal voči Poľsku umiernenú pozíciu. Goebbels bol vo svojich denníkoch uchvátený poľským vodcom Piłsudským. Veď práve Poľsko sa stalo baštou Európy proti boľševickým hordám a vzťah poľskej vlády voči komunistom bol krajne negatívny. Poľsko bez otáľania uzavrelo s Hitlerom zmluvu o neútočení na desať rokov. Svojimi krokmi narušilo východný pakt – protihitlerovský zväz, ktorého vznik inicioval ZSSR.

V tom čase obyvateľstvo Nemecka a Rakúska tvorilo 80 miliónov ľudí a v Poľsku 35 miliónov, teda spolu 115 miliónov. Počet obyvateľov ZSSR bol v tom čase

zvýšil na 193 miliónov. A čo je najhlavnejšie, ZSSR tak vzdialilo svoju hranicu od svojich životne dôležitých centier. Ak Hitler chcel tak veľmi rozbiť Poľsko, prečo tak nemohol urobiť po porážke ZSSR?

Všetko sa udialo tak náhle. V októbri 1938 Poľsko, Nemecko a Maďarsko získali časť územia Česko-Slovenska. V marci 1939 Nemci zabrali ostatky Česko-Slovenska a namiesto toho, aby spolu s Poľskom pripravovali vojnu so ZSSR, krátko po zmluve o neútočení na Poľsko začínajú s ofenzívou.

Čo sa stalo s Nemeckom, kto naň vplýval, kto ho prinútil zaútočiť na Poľsko? Vynára sa i druhá vážna otázka. Cez Lamanšský prieliv bolo do Anglicka len niekoľko desiatok kilometrov. Dal by sa oddeliť mýnovými zártarami a chrániť pobrežnou artilériou od britskej flotily. Nemci mohli ovládnuť vzdušný priestor nad prielivom a vysadiť svoje vojenské jednotky na Britských ostrovoch. V tom by Nemcov pod-

Z gulagu

dozemné more bojovať s Angličanmi do severnej Afriky! Prečo? Mnohí historici to vysvetľujú tým, že chcel pravdepodobne pomôcť Mussolinimu vo

pozdrav. Mussolini.“ Podme si položiť otázku – kto zabránil vylodeniu nemeckých a talianskych vojsk na britských ostrovoch a prečo ich ten 'niekto' poslal do

nevyčítá Poľsko a Afriku, o jeho nepochopiteľnom útoku na ZSSR už nehovoriac. Niektorí si myslia, že tým predstihol Stalina, ktorý sa sám chystal vyhlásiť Nemecku vojnu. No ak sa hlbšie zaoberáme touto otázkou, prideme na to, že Hitler v tom čase nemal nad ZSSR prevahu, ani čo sa týka početnosti, síl a prostriedkov, ktorými by protivníka porazil, veď bojoval na dvoch frontoch. Sám Stalin nemohol uveriť tomu, že by Hitler porušil pakt o neútočení.

V ZSSR predpokladali, že sa vylodí s vojskom na Britských ostrovoch, teda že začne operáciu s názvom „Morský lev“. To by bolo plne logické. Veď bojovať na dvoch frontoch by bolo pre Nemecko záhubou. Navyše stav Britského impéria bol v tej dobe katastrofálny a zostávalo jej len jediné – uzavrieť s Nemeckom mier. No Hitler zrazu vyhlasuje vojnu USA, čím dáva Veľkej Británii mocného spojenca! Nikto zo súčasných historikov si nekladie otázku, prečo Hitler urobil taký zvláštny krok, možno povedať i zradný voči samotnému Nemecku? Vari tým chcel posilniť spojenectvo s Japonskom? Veď Japonsko aj tak nevyhlásilo vojnu ZSSR...

Mnoho udalostí Druhej svetovej vojny zostáva dodnes nevyjasnených. Možno sa v blízkej budúcnosti podarí historikom na všetky tieto otázky odpovedať a odhaliť doteraz neznáme intrigy a tajomstvá. Veď napokon všetko je možné vysvetliť, ak sa človek poctivo zaoberá svojou úlohou...

KONIEC

Článok bol zostavený z rozličných zdrojov
Z ruštiny preložila
Katarína Džunková

170 miliónov. Ak by sme k zväzku Poľska s Nemeckom prirátali i Rumunsko (20 miliónov) a Maďarsko (9 miliónov), dostaneme číslo porovnateľné s počtom obyvateľstva ZSSR.

Čo získalo Nemecko vojnou s Poľskom? Početnosť nemeckého obyvateľstva zostala rovnaká (Nemecko malo po vojne s Poľskom straty 17 000 vojakov), možnosť povolať Poliakov do armády bola po tejto vojne obmedzená, a počet obyvateľstva ZSSR sa po pripojení východných poľských teritórií

porovali Íri i Škóti zápasníci o vlastnú nezávislosť. Podobným vylodením by mohli Nemci ovládnuť Anglicko alebo ho aspoň donútiť k uzavretiu prímieria. Pri podpísaní mierovej zmluvy by mohli spomedzi britských kolónií získať vhodné územia (o kolóniách už Hitler dokonca uvažoval).

Čo však urobil Hitler?

Na začiatku naozaj ako Napoleon plánoval vylodenie na Britských ostrovoch, no zrazu na konci roku 1940 posielal korpus generála Rommela cez Stre-

vojne s Angličanmi v Líbyi. Ale potreboval Mussolini podobnú pomoc v severnej Afrike? Veď 26. júna 1940 písal Hitlerovi nasledovné: „Führer! Teraz, keď nastal čas porátať sa s Anglickom, pripomínam Vám, čo som povedal v Mníchove o priamej účasti Talianska v útoku na ostrovy. Som pripravený zúčastniť sa ho pozemnými i vzdušnými silami a Vy viete, ako veľmi si to želim. Prosím Vás o odpoveď, aby som sa mohol chopiť činu. V očakávaní onoho dňa Vám posielam srdečný

ďalekej, nepotrebnéj Afriky? Veď práve kvôli tomuto vpádu obzvlášť roku 1943 Nemecko i Taliansko utrpeli ťažké straty (len do zajatia padlo 240 000 vojakov). Kvôli čomu? V mene čoho na tieto straty pristúpil Hitler, ktorý v prvý rok vojny, keď obsadil takmer celú Európu, stratil iba 67 000 vojakov? Nemeckí generáli vo svojich memoároch kritizujú Hitlera za jednotlivé rozhodnutia, napr. za odmietnutie okamžitého útoku na Moskvu, za rozptýlenie úderov nemeckej armády atď., no nikto mu

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Roku 1302 kráľ Róbert do Nitry vymenoval za biskupa Taliana Jána III. Na kráľov zásah ho vymenoval priamo pápež. Dostal titul „doživotného“ župana a po ňom ostatní nástupcovia (až do roku 1777). Šľachtici v Uhorsku, najmä na Slovensku, budujú latinské kláštory, čo sa na kráľovskom dvore významne eviduje. Roku 1309 sa v Bratislave pod vedením legáta Gentilisa konala synoda, a neskôr v Udvarde. Roku 1311 sa v sneme pokračovalo: exkomunikovali Matúša Čáka. Ten sa pomstil: Dobyl Nitru a spálil a zrovnal so zemou hrad. Zničil relikvie nitrianskych svätcov. Archív bol nanovo zničený ako aj vzácne knihy.

Čáka exkomunikoval aj nitriansky biskup Ján III. Ostrihomský arcibiskup sa vybral na pozvanie na Spiš. Potvrdil Kapitule privilégia a potvrdil spišskú Fraternitu farárov. Roku 1314 zvolený župan postavil v liptovskom Okoličnom kláštore pre františkánov. O rok dokončili v Bratislave Dóm sv. Martina. Je to vyvrcholenie gotiky na Slovensku.

Matúš Čák nanovo prepadol Nitru a ju spustošil. Zbúral múry a veže na hrade, vypálil aj katedrálu na „Vfšku“ (dnes piaristi).

Z roku 1317 máme záznam, že nitriansky archidiakon a ostrihoský kanonik Mikuláš sa stal rektorom univerzity v Boloni. Roku 1319 kráľ Karol Róbert schválil zakladajúcu listinu kláštora Na Dunajci. V Šariši v Hrabkove augustiniáni založili opátstvo Svätého Ducha. Z roku 1346 je zaznačený v listine židovský cintorín v Trnave.

Roku 1342 zomrel Karol Róbert. Jeho manželkou bola Alžbeta, sestra poľského Kazimíra III. Ona začala v Košiciach budovať farský kostol sv. Alžbety.

Roku 1349 pápež menoval do Nitry za biskupa nitrianskeho magistra teológie ako Štefana I. V tom istom roku olomúcky arcibiskup Ján ustanovil sviatok sv. Cyrila a Metoda na 9. marca. Pri Mukačeve za Latoricou na pieskovej dune dal postaviť drevený kláštor exulant Teodor Koriatovič pre dovedených baziliánov z Volyne. Stal sa správcom kráľovných majetkov v Uhorsku a kastelánom mukačevského hradu. (Bol jej vzdialeným bratancom.)

Roku 1366 do Budína prišla z Carihradu delegácia na čele s cisárom Michalom Paleológom žiadať pomoc proti Turkom. Za pomoc sľuboval cirkevnú úniu s Rímom. Kráľ poslal biskupa Štefana na porady do Ríma. Roku 1367 nastúpil do Nitry biskup Ladislav z rodu Demién (Damián). Roku 1377 si Henrik – farár vo Vinosadoch opísal latinský misál, iluminoval si ho a zviazal do kože. Roku 1380 vo františkánskom bratislavskom kódexe (Manipulus florum) sa zachovala veršovaná skladba po slovensky: Mária, matko. Na juhu Uhorska a v pripojených krajinách sa udržiaval a rozširoval grécky obrad so staroslovenským jazykom. Roku 1387 uhorský snem uložil Žigmundovi, aby do Uhorska nepúšťal nijakých cudzích kňazov. Kráľ navyše kázal pápežovi menovať v Uhorsku biskupov.

Roku 1391 sa stala v Uhorsku osobitná udalosť. Dvaja šľachtici – Rumuni z Marmaroša odišli do Carihradu

za patriarchom s prosbou, aby do nimi postaveného kláštora v dedine Hruševo menoval exarchu a zobral ho pod svoju osobnú ochranu (staupropia) a archimandritu aby vysvätil na biskupa. Ten bude svätiť pravoslávnych kňazov pre valašské dediny v Uhorsku. Tak sa stal archimandrita jeho exarchom v Uhorsku. Roku 1392 Žigmund oslobodil Bratislavčanov od platenia úrokov Židom na jeden rok. K roku 1400 sa nám z Trnave zachoval zápis o inkvizícii proti Nemcom, vyznávačom valdénskej herézy.

Prastará úcta Slovákov k Matke Božej bola v Bratislave a na okolí.

ANTON SEMEŠ

Cirkev v Uhorsku v 14. a 15. storočí

Mariánka je najstarším pútnickým mariánskym miestom v strednej Európe. Zázračná soška Bohorodičky sa tu objavuje okolo roku 1030. Biskup Jordánsky vo svojom diele o úcte Bohorodičky na prvom mieste spomína Bratislavu a Mariánku. V tomto storočí mestá bohatli z výroby a obchodu a začínajú stavať gotické stavby. Srbi, ktorí sa usádzovali v Uhorsku, prinášali so sebou uctievanie národného srbského svätca Lazara, ktorý padol na Kosovom poli. V tomto storočí sa grécke glagolské kláštory z Uhorska obracali o pomoc a ochranu k pápežovi proti latinizácii. Mnohé prešli pod Carihrad. Anžuoeci – Karol i Ladislav pri zakladaní valašských dedín dávali podmienku, že richtár (=kenez) prestúpi na latinský obrad. V tretej generácii už nedovolili príchod nového „báťušku“ z Marmaroša a dali im latinského kňaza.

Vo Východnej cirkvi v tomto storočí dostávajú ikony svoje tituly (označenia). Vychádzalo sa pritom z gréckej rétoriky a cirkevnej poézie.

Koronovácia kráľa: arcibiskup po epištole požehnal kráľovské rúcho, pomohol mu ho obradne obliecť, potom mu pomazal dlane krízmou, podal mu kráľovský plášť a opísal ho mečom, navliekol mu prsteň na prst, podal mu žezlo a kráľovské jablko. Z oltára vzal korunu a dal mu ju na hlavu. Biskupi ho potom odviekli k jeho trónu, na ktorý sa posadil. Za ten čas veriaci v chráme spievali hymnus: „Teba, Bože, chválime.“ Na obetovanie spolu s kráľovnou niesli na tácke pšeničný chlieb a krčiasček s vínom. Pridali k tomu aj zlaté predmety ako dar katedrále.

Roku 1402 pápež Bonifác v jednej listine píše o Spiši, že tam prv bol katedrálly chrám gréckeho obradu a potom len latinský kolegiálny. Preto obnovil spišskému prepoštovi biskupské privilégia. Tam sa uvádza medzi veriacimi veľké množstvo Rusínov a Valachov, ktorí navštevujú chrám sv. Martina, kde sa obracajú na katolícku vieru. Tie privilégia mu pápež

udelil „ad personam“. Roku 1404 Žigmund menoval do Nitry za biskupa Čecha Hynka, ktorý bol opátom na Zobore. Časť šľachty sa stavala proti Žigmundovi, ak niekoho menoval za sídelného biskupa ako laika. Tento Hynek sa dlhý čas nedal konsekrovať za biskupa a veselo si užíval majetok diecézy. V krajinskom zákoníku, ktorý napísal šľachtic z Podkarpatskej Rusi – Štefan Verbózi, sa píše, že Žigmund dostal od kostnického snemu právo menovať biskupov. Vymenovaných biskupov hneď uvádzal do beneficíí, a tak porušoval kánonické právo. Kapituly, ktoré mali podľa práva voliť

nového biskupa, len vyzval, aby nového arcipastiera prijali. A nečudo, že aj svetskí patróni fár slobodne si menovali farárov a prehadzovali nepohodlných. V Nitrianskej diecéze to bolo obdobie všeobecného úpadku a navyše to ešte stupňovali „spanilé jazdy“ husitov na Nitru a západné Slovensko. Povestná bola Žigmundova nominačná veta za biskupa: „Eligimus, nominamus et presentemus...“ („Vývolili sme ho, menovali sme ho a predstavili sme ho...“)

Roku 1432 v Mníchove vzniklo Kalendarium, v ktorom sú aj slovenské výrazy (Mníchovská knižnica). Roku 1463 si Slováci v Trnave vydobyli svojho slovenského farára a dostali ako chrám rotundu vedľa chrámu sv. Mikuláša. Na toto beneficium daroval mešťan Egýdius pred smrťou svoj majetok. Roku 1464 dosiahol levočský mešťan Ján Turzo krakovské mešťanstvo. Neďaleko mesta pri vode postavil osobitnú hutu na scedzovanie uhorskej medi. A predával med na všetky strany Európy. Dopyt bol prevelký. Mal 10 detí. Z nich dvaja sa stali biskupmi: Ján vo Vratislave v Sliezku a Stanislav v Olomúci.

Roku 1465 pápež Pavol II. dovolil založiť Matejovi Korvínovi v Bratislave Univerzitu Istropolitánu. Kancelárom sa stal ostrihomský arcibiskup Ján zo Sredny. Povolal na ňu profesorov z Bolone, z Pádovy, z Verony, zo Sicílie, z Viedne a Krakova. Finančne to kryl kráľ. Na Slovensku za Mateja kráľa bola veľmi rozšírená úcta k Panne Márii. Matej dal na Slovensku vybudovať niekoľko dielní, kde vyrábali keramické reliéfy. Nebolo takmer nijakej rodiny, ktorá by si ho nezaobstarala. Neskôr, keď utekali do hôr z dedín pred Turkami, tak si tie reliéfy Matky Božej brávali so sebou. V Trnave sa takýto reliéf zachoval s dátumom 1484.

V roku 1477 v Bratislave vyrobili štyri inkunábuly. Potom už začali knihy tlačiť prvé tlačiarne. Z roku 1480 sa zachovali Spišské kázne, kde sú aj modlitby veriacich gréckeho obradu –

ekténie. Roku 1495 zas z juhu doniesli do Uhorska cholera. Z roku 1497 sa nám zachovala korešpondencia olomúckeho biskupa Stanislava Turzu, rodáka z Levoče. Tá je vedená v slovenskom jazyku s pridanými moravizmami. Z roku 1439 sa nám zachoval záznam, že v Bratislave a Bardejove sa v nemčine konali mystéria – veľkonočné hry.

V Uhorsku na juhu a v Sedmohradsku sa objavili prenasledovaní „antitritinári“. Kde sa dostali k slovu, začali s Cirkvou viesť boj na život a na smrť. Táto skupina sa spojila s deistami a neskôr so sociálnymi

a hlásali slobodný výklad Biblie. Obchodníkmi, ktorí z Európy prichádzali do Carihradu-Instambul, prv do očí im padli štyri minarety, vysoko vyčnievajúce nad strechy domov a palácov vedľa Hagie Sofie. Pripadali im ako „strážne nad hrobom“.

V tomto storočí sa záujmy Cirkvi a Uhorského kráľovstva rozchádzali. Podobne to bolo prv aj v Carihrade, kde sa v zahraničnej politike cisársky dvor a patriarcha tiež rozchádzali. Cisár sa usiloval zachovať si svoju umierajúcu ríšu a patriarcha sa usiloval zachovať jednotu a blaho pravoslávneho sveta. Ináč biskupi v Tureckej ríši sa mohli slobodne pohybovať a navštevovať patriarchu.

Fatimovský chalíf dal predtým v Jeruzaleme spáliť chrám Božieho hrobu. No jeho nástupcovia sa patriarchovi a biskupom ospravedlnili a dovolili dávno pred pádom Carihradu cisárovi nanovo všetko vybudovať, čo bolo zničené a dovolili mu tam ustanoviť hierarchu. Aj univerzita v Carihrade patrila štátu. Cirkev mala svoju Patriarchálnu akadémiu.

Osobitná história je vzájomný vzťah Moskvy ku Carihradu. Carihrad mocensky slabol, lebo Turci už mali na európskej pevnine v moci preveľa krajov. A zas moskovské knieža po zániku „tatárskeho jarma“ mocnelo a sa rozširovalo. No arcibiskupa dostávali cári z Carihradu. Na kontakt s nimi mali tlmochníkov. Je pravda, že Mongoli-Tatári zahamovali rozvoj ríše (pred rokom 1450). Odrezali Rusko od Európy a pokrivali jeho vnútorný rozvoj. Vymizli vzdelanci. Len Cirkev si uchovala súdržnosť. V čase mongolského ujarmenia, žiaľ, aj Carihrad upadal. Navyše v Rusku bolo viacej veriacich ako v Carihrade potom pod Turkami. Posledným dosadeným arcibiskupom bol Grék Izidor, ktorý išiel na unijný snem do Florencie a Ferrary. Po návrate ho v Moskve uväznili, lebo sa pripojil k únii. Ale nakoniec odtiaľ utiekol do Ríma a dostal kardinalát.

Rusko považovalo dobytie Ca

rihradu mohamedánskymi Turkami za Boží trest. Pád mesta vedúcich Rusov rozčaroval. Cisár zahynul, nový patriarcha bol pod dozorom sultánskeho dvora. Ešte pred pádom mesta Ivan III. po porážke Mongolov – Tatárov sa vyhlásil za nezávislého od „Zlatej hordy“. Stal sa neobmedzeným vládcom Rusov a vyhlásil sa aj za cára. Požiadal patriarchu, aby uznal jeho nového arcibiskupa – Rusa Jóna za arcibiskupa „celého Ruska“ („vseja Rusi“). Metropolita Jóna začal ešte pred dobytím Carihradu predpovedať jeho zánik (1451). Roku 1480 prišlo ku kánonickej kauze: Ivan III. vyhlásil, že carihradský patriarcha je zbavený moci nad Ruskou pravoslávnu cirkvou.

Roku 1472 sa Vasil III. oženil s neterou posledného gréckeho cára. Nevesta Zoe pred sobášom v chráme ako katolíčka sa dala pokrstiť za pravoslávnu a prijala meno Sofia. Z dejín vieme, že aj Vladimír Veľký mal za manželku sestru Bazila II. – Annu. Moskva si z toho odvádzala nárok na titul cára. Arcibiskupa v chráme v Moskve verejne povýšil na patriarchu Ruska a ten vzápätí pomazal „mirom“ knieža za cára. A potom boli v Moskve „veľké hody“.

Roku 1484 patriarcha zvolal do Moskvy snem. Na ňom rozhodli aj kauzu prestupu na pravoslávie od katolíkov. Dohodlo sa, že netreba nanovo krstiť, len pobirmovať (miropomazanie). A navyše sa verejne odrieknuť katolíckej viery ako herézy. Takto „ruská dcéra“ prerástla svoju carihradskú Matku cirkev. A navyše ruské antikatólicstvo bolo „zaťatejšie“ ako v Carihrade. „Postarali“ sa o to Poliaci, Nemci aj Uhorsko. (Belo IV. za vojny v Haliči na zimu ustajňoval vojenské kone v drevených pravoslávnych cerkvách.) Tak vznikla takmer „genetická“ nenávisť voči Katolíckej cirkvi. Každú úniu považovali za „rozštiepenie srdca pravoslávia“.

Vyskočil tu ešte jeden záverečný konflikt. Carihradská cirkev pod Turkami nadväzovala kontakty s luteránmi, s kalvínmi a anglikánmi. No po dlhšom čase sa nezhodli. Anglikáni a reformačné cirkvi nechceli a nemohli uznať vierouku Pravoslávnej cirkvi. Tam bol kameň úrazu. V skutočnosti patriarchát nemal záujem na spojení cirkví, len prihliadal na svoje „patričné potreby a záujmy“.

Bohatí kupci svojich synov posielali najmä do Benátok a Pádovy i do Nemecka na štúdiá. No tam „ne-napáchli“ jezuitstvom, ale tajnými spoločnosťami „modrej farby“. Tak prinášali domov odlišné a nepotrebné názory, ktoré len pomáhali laicizovať Grécku cirkev. A ona tomu nemohla zabrániť, lebo svoju univerzitu už nemala. Predovšetkým sa uplatnili tie kúpecké rodiny, ktoré si stavali vily vo štvrti „Fanár“. Ti, ako bohatí, pracovali aj pre patriarchu a dostávali rozličné úrady doma aj v pravoslávnych balkánskych krajinách a nad Dunajom vo Valašsku, v Multánsku a Rumunsku. Predovšetkým ako vyberači cirkevných daní a rozhodovali aj o menovaní biskupov v tých končinách. Vždy išlo o veľké peniaze. Na druhej strane, ak niečo mohamedánska polícia objavila ako len náznak nejakého komplotu alebo sprisahania, tak na bránu patriarchálneho paláca vešali aj biskupov aj „fanatikov“.